

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

ADAPTAČNÍ KURZY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH
– PROBLÉMY A VÝZVY:
SITUACE V JIHOMORAVSKÉM KRAJI

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Eva Klašková, učitelství pro střední školy,
tělesná výchova - geografie

Vedoucí práce: Mgr. Karel Štefl

Olomouc 2011

Jméno a příjmení autora: Eva Klašková

Název diplomové práce: Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace v Jihomoravském kraji

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí práce: Mgr. Karel Štefl

Rok obhajoby: 2011

Abstrakt: Tato práce se zabývá fenoménem adaptačních kurzů pro studenty prvních ročníků středních škol. Popisuje základní informace o adaptačním kurzu a vytváří ucelený souhrn prací zkoumajících toto téma. Výzkumná část mapuje situaci o adaptačních kurzech v Jihomoravském kraji, kde se provedeného šetření zúčastnilo 68 středních škol.

Klíčová slova: zážitková pedagogika, Prázdninová škola Lipnice, Projekt GO!, Kurz GO!, Hnutí GO!

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Eva Klašková

Title of the thesis: Adaptation courses in secondary schools – problems and challenges: situation in South Moravia region

Department: Department of Leisure and Outdoor Education

Supervisor: Mgr. Karel Štefl

The year of presentation: 2011

Abstract: This thesis deals with the adaptation courses phenomenon for first-year students at secondary schools. It describes basic information of adaptation courses and it forms a complex summary of works dealing with this theme. The research part maps this situation in South-Moravian region. Sixty-eight schools had participated on this research.

Keywords: experiential education, Vacation school Lipnice, Project GO!, Course GO!, Movement GO!

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně s odbornou pomocí Mgr. Karla Štefla, uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a řídila se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Karlu Šteflovi za odborné vedení práce, za cenné připomínky, rady a náměty k obsahové stránce a za inspiraci při jejím vzniku.

Chtěla bych také poděkovat ředitelům a vedení všech středních škol, kteří mi poskytli informace pro tuto diplomovou práci.

OBSAH

1 ÚVOD.....	8
2 PŘEHLED POZNATKŮ.....	10
2.1 Adaptační kurzy	10
2.1.1 Vymezení pojmu	10
2.1.2 Pilíře kurzu	11
2.1.3 Historie adaptačních kurzů v ČR.....	12
2.1.4 Cíle adaptačního kurzu	14
2.1.4.1 Aktivity vedoucí k naplnění cílů	16
2.1.5 Možné formy výuky na adaptačních kurzech	17
2.1.6 Organizace působící v Jihomoravském kraji	19
3 PUBLIKOVANÉ PRÁCE O ADAPTAČNÍCH KURZECH.....	22
3.1 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se studenty	22
3.1.1 Adaptační kurz z pohledu absolventů – studentů prvního ročníku Jiráskova gymnázia v Náchodě.....	22
3.1.2 Adaptační pobyt pro žáky druhého stupně základní školy	23
3.1.3 Vliv adaptačních kurzů na nové školní kolektivy	23
3.1.4 Vliv adaptačního soustředění na kooperativní dovednosti žáků prvních ročníků víceletých gymnázií	25
3.1.5 Vliv adaptačního kurzu na sociální vztahy v třídním kolektivu.....	26
3.2 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se pedagogy	26
3.2.1 Efekty realizace adaptačních kurzů pro střední školy	26
3.2.2 Školní adaptační kurzy	27
3.3 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se metodikou	29
3.3.1 Adaptační pobyt jako součást prevence sociálně patologických jevů	29
3.3.2 Krátkodobé cíle zážitkového kurzu – od záměru k realizaci	29
3.3.3 Metodický materiál k sestavení aktivit zážitkového charakteru pro studenty středních škol	30
3.4 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se školami.....	31
3.4.1 Využití adaptačních kurzů na základních a středních školách ve městě Brně	31

3.4.2 Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace ve Zlínském kraji	32
3.4.3 Zážitková pedagogika a její využití při adaptačních kurzech na jihočeských středních školách.....	33
3.5 Souhrn.....	34
4 CÍLE A HYPOTÉZY	36
4.1 Cíle práce.....	36
4.2 Výzkumné hypotézy	36
5 METODIKA	38
5.1 Metodika výzkumu	38
5.2 Dotazníkové šetření	38
5.3 Sběr dat.....	38
5.4 Zpracování dat	39
6 VÝSLEDKY	40
6.1 Všeobecné informace	40
6.2 Školy, které adaptační kurzy nerealizují	45
6.3 Školy, které adaptační kurzy realizují	48
6.3.1 Školy organizující si kurzy samostatně.....	52
6.3.2 Školy, kde jsou kurzy pořádány externí organizací	53
7 DISKUZE.....	58
8 ZÁVĚR	60
9 SOUHRN.....	62
10 SUMMARY	63
REFERENČNÍ SEZNAM	64
PŘÍLOHY	68

1 ÚVOD

Úvodní, seznamovací či adaptační, to vše jsou synonyma pro kurzy, které se nejčastěji konají na začátku školního roku pro první ročníky středních škol nebo také pro primy osmiletých gymnázií. V poslední době se tyto kurzy staly velmi populární a hodně rozšířené. Dalo by se říci, že jsou fenoménem poslední doby a začaly být prestižní záležitostí a vizitkou středních škol. Ve své práci se zabývám adaptačními kurzy pouze na středních školách, a to v Jihomoravském kraji a zjišťuji jejich problémy a výzvy.

Dané téma své diplomové práce jsem si zvolila hned z několika následujících důvodů. Na gymnáziu Ladislava Jaroše v Holešově, které jsem absolvovala, jsme tyto kurzy v rámci školní výuky zahrnuty neměli, zatímco kamarádi z jiných škol, kteří se adaptačních kurzů zúčastnili, na ně velmi rádi a často vzpomínali. Dalším důvodem bylo, že jsem se v průběhu studia na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci setkala s předmětem, který byl volitelný a velmi mě oslovil. Už jeho název, zážitková pedagogika, naznačoval, že by to mohlo být zajímavé a velmi přínosné pro mé pravděpodobně budoucí zaměstnání. Jako pedagog bych se měla zajímat o to, jak zpestřit výuku pro její lepší efektivitu.

Práce má dvě hlavní části. První část je teoretická a zabývám se v ní adaptačními kurzy obecně, především z hlediska pojmového vymezení, pilířů kurzů a jejich cílů. Také jsem uvedla podle mě nezbytný historický přehled adaptačních kurzů v České republice. Dále jsem vybrala organizace pořádající adaptační kurzy, jež jsou nejhojněji zastoupeny v Jihomoravském kraji.

Další kapitolu jsem pojala jako přehled závěrečných prací, které se touto tematikou také zabývaly, abych mohla shrnout, co už bylo vyzkoumáno a k jakým závěrům moji předchůdci došli.

V praktické části jsem se zaměřila na školy jako instituce s jejich hlavními orgány. Domnívám se, že je nejdůležitější znát jejich názory na úvodní kurzy, jelikož vedení školy ovlivňuje to, jestli se kurzy u nich na školách pořádají či nikoli. Výzkum jsem provedla kvantitativně, a to dotazníkovou formou. Zásadní pro mě bylo zjistit, kolik škol kurzy pořádá, na jakém typu škol převažují, zda se jedná o trend hlavně posledních několika let nebo už trvá delší dobu. Další oblastí mého zájmu bylo zjistit, jak hodně jsou využívány speciální organizace,

které jsou přímo zaměřeny na realizaci kurzů nebo jestli si škola vystačí se svými pedagogy. Co školy očekávají od kurzů a jestli jsou tato očekávání naplněna. V neposlední řadě bylo důležité najít příčinu, proč některé školy tyto velmi oblíbené a prospěšné kurzy nepořádají a jestli do budoucna plánují jejich zavedení na školách.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Adaptační kurzy

2.1.1 Vymezení pojmu

Adaptační kurzy jsou současně nazývány úvodní či seznamovací. Doposud není definitivně ustálen jednotný název. Slouží hlavně ke stmelení nově vznikajícího kolektivu.

Kurzy bývají zpravidla organizovány u prim na gymnáziích, ale hlavně pro první ročníky středních škol. Jedná se o několikadenní pobyt žáků, který se koná mimo běžné školní prostředí. Dle Jirásky jde o tak zvané „skleníkové prostředí“. Tento pojem vyjadřuje jisté odtržení od běžného života a obvyklých vztahů. Je vytržením ze zaběhnutých kolejí všedního života. (Jirásek, 2007). Prostředí klade vysoké nároky na psychickou vyrovnanost, kolektivní jednání, fyzickou zdatnost, ale i na morální vyspělost. Vše je posilováno nenásilnou formou. Vlivem kolektivu i nenarušeného přírodního prostředí se člověk dostává do všemožných situací a je odhalována jeho osobnost (Hanuš, Jirásek, 1996).

Nyní bych uvedla definice, které pro adaptační kurz existují v literatuře: „Adaptační soustředění poskytují jedinečnou možnost hlouběji se poznat a stmelit v rámci třídy. Procesy vzájemného poznávání a sblížování, které ve škole trvají většinou měsíce, je zde možné nastartovat a významně urychlit během několika dní“ (Dubec, 2007, 4).

Pelánková definice říká: „Je to akce určená pro nové třídy, případně i pro třídy, které už se znají. Důraz je kladen na vytvoření kolektivu, dobré vztahy, rozvoj komunikace, poznání ostatních i sebe. Délka trvání je od dvou dnů do jednoho týdne. Akce probíhá nejčastěji na začátku školního roku“ (Pelánek, 2008, 13).

Definice dle Wikipedie, která je aktuální a přístupná na internetu uvádí: „Adaptační kurz slouží ke stmelení skupiny jednotlivců a k posílení celého kolektivu, dochází k cílenému a promyšlenému odstranění konkrétních nežádoucích projevů v tomto kolektivu, přičemž není podmínkou, zda se většina členů kolektivu mezi sebou z dřívějšího života zná nebo ne“ (anonymous, 2010).

Jediná platná definice pro adaptační kurzy však neexistuje. Definován je pouze pojem adaptace. Ten velmi souvisí s termínem adaptační kurz. Adaptace je dle Průchy z obecného hlediska proces přizpůsobení se něčemu, zatímco sociální adaptace je přizpůsobení člověka novým sociálním podmínkám (Průcha, 2003).

2.1.2 Pilíře kurzu

Adaptační pobyty nejsou striktně vymezeny pravidly, mají však jisté zásady, které by měly být dodržovány pro lepší naplnění jejich hlavních cílů. Tyto doporučení, které by měl každý kurz alespoň z větší části obsahovat, jsou nazývány pilíře kurzu, kterými jsou (Dubec, 2007):

- Pobyť mimo školu. Je jedním ze základních kritérií pro dosažení co nejlepších výsledků. Díky tomu je možné dosáhnout odlišného chování a prožívání žáků.
- Společné prožitky. Ty vznikají při aktivitách, kde sami žáci něco dělají a vyvolává to u nich mnoho prožitků. Jsou u toho využívány metody zážitkové pedagogiky.
- Spolupráce. Je velmi nezbytný prvek pro stmelení kolektivu. Dosáhneme jí pomocí úkolů, které vyžadují intenzivní spolupráci.
- Čas pro sebe. Je čas pro studenty, který mohou trávit dle svého uvážení a potřeby. Je to oficiálně neřízená část programu, kde si žáci mohou jen tak popovídat či sami zahrát nějakou hru.
- Provázející přístup. Je založen na vzájemném respektu obou stran. Jsou dodržována společně domluvená pravidla a na straně druhé je podporována vlastní aktivita žáků.

2.1.3 Historie adaptačních kurzů v ČR

Na samotném počátku adaptačních kurzů v České republice stojí Prázdninová škola Lipnice. Ta byla založena již roku 1977 a fungovala až do roku 1989 jako samostatný subjekt pod záštitou Socialistického svazu mládeže. Je to doposud jediný popsáný a známý zdroj, proto ho zde uvádím, i když nevylučuji možnost dalších organizací zabývajících se adaptačními kurzy (Anonymous, n.d.).

V roce 1989 se sešli psycholožka Jana Matějková s pedagogem Radkem Schindlerem a Vladimírem Haladou. Společně vytvořili hlavní myšlenku Projektu GO! (Projekt GO! je odstartován Kurzem GO! = adaptačním kurzem). Jde především o snahu vytvořit si lepší přístup k budoucím studentům prvních ročníků středních škol. Tento nápad byl postupně přeměněn v realitu.

V roce 1991 se uskutečnil první Projekt GO!. Školou, která byla nejvíce ochotna spolupracovat, se stalo Gymnázium Jana Keplera v Praze. Spolupráce trvala 5 let. V prvním ročníku konání Projektu GO! se kurz realizoval pouze pro jednu třídu (Anonymous, n.d.).

Od roku 1992 jsou již kurzy organizovány pro celý ročník gymnázia. Jedná se o 2 kurzy ve stejném termínu, konané na různých místech. V polovině kurzu si účastníci vyměnili své umístění.

Pro třídy, které se účastnily letního kurzu v roce 1992, se na přelomu ledna a února 1993 uskutečnila první podoba zimního Projektu GO!. Tento projekt byl jako experiment mimo plánované projekty Prázdninové školy Lipnice.

V roce 1994 je Gymnázium Jana Keplera v Praze naplněno všemi účastníky Kurzu GO!. Z toho vyplývá, že byla ukončena celá jedna etapa projektu GO!. Ve stejném roce je také poprvé realizován Kurz GO! mimo projekt Prázdninové školy Lipnice. Byl však uskutečněn díky jejím instruktorům a také díky nadaci AD FONTES. Projekt byl konán pro třídu gymnázia v Jeseníku.

Projekt Go! v rámci Prázdninové školy Lipnice na první experimentální škole Gymnázia Jana Keplera v Praze vrcholí v roce 1995. Vyškoleny je již dostatečné množství pedagogů a studentů, aby zvládli vlastní organizaci takového kurzu. Tím končí spolupráce mezi tímto gymnáziem a Prázdninovou školou Lipnice (Anonymous, n.d.).

Roku 1996 se rozjíždí druhá etapa Projektu GO! s novou myšlenkou. Připravuje se i realizuje projekt HNUTÍ GO!. Cílem tohoto projektu je rozšířit

Kurzy GO! po co největším počtu středních škol v České republice i na Slovensku. Projekt byl realizován na Střední podnikatelské škole v Lipníku nad Bečvou, Střední průmyslové škole a Obchodní akademii v Šumperku, a to třemi týmy studentů oboru rekreologie z Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Hlavním koordinátorem byl Radek Hanuš. V létě stejného roku je realizován Kurz GO! v rámci Prázdninové školy Lipnice pro všechny studenty ve věku čtrnácti let, jak z České, tak i Slovenské republiky. Začíná také série seminářů, které účelově připravují budoucí instruktory HNUTÍ GO!.

Na několika kurzech, které proběhly roku 1997, se uskutečnila šetření na účastnících kurzu. Zjišťována byla účinnost a dopad projektu GO! Výzkum byl prováděn pedagogicko - psychologickou poradnou ze Šumperka. Výsledky ukázaly, že projekt má značný vliv pro nastupující studenty středních škol.

V následujícím roce se uskutečňuje již 8 kurzů pro 5 škol. S Hnutím GO! začíná spolupracovat i Občanské sdružení II. Renesance z Ostravy. Na Fakultě tělesné kultury v Olomouci je podán grant na podporu dotazníkového šetření účinnosti projektu (Anonymous, n.d.).

V roce 1999 již proběhly kurzy GO! pro 10 škol, a to pro více než 15 tříd. Dále přetrvávají snahy o bližší spolupráci s dalšími organizacemi, jak v oblasti vzdělávání instruktorů na seminářích, tak i v realizaci kurzů.

Příprava dosud neobvyklého projektu "lanového centra" začala probíhat ve spolupráci s Katedrou rekreologie Univerzity Palackého v Olomouci roku 2000. Lanové centrum má k dispozici vysoké i nízké lanové překážky jak pro členy hnutí, tak i pro zájemce z řad studentů či pedagogů. Nadále probíhají kurzy GO! a také jsou organizovány kurzy zážitkové pedagogiky pro pedagogy i nové zájemce (Anonymous, n.d.).

Od roku 2000 občanské sdružení Hnutí GO! navazuje na spolupráci s institucemi, které jsou podobného zaměření. Stálá a hlubší spolupráce probíhá na několika vybraných školách. Dále se toto sdružení zaměřuje na akreditované vzdělávací semináře pro učitele zážitkové pedagogiky a další sérii seminářů probíhajících během celého roku pro instruktory a učitele (Anonymous, n.d.).

Adaptační kurzy si prošly jistým vývojem a za dobu své existence se výrazně změnily. Sama doba trvání kurzů se velmi zkrátila, z čehož vyplývá i další

změna, která se týká i zjednodušení cílů kurzů a částečnou změnou jejich náplně.

2.1.4 Cíle adaptačního kurzu

Cílů adaptačních kurzů je hned několik. Důležité je sdělení, že každý může od kurzu očekávat jiné cíle.

I Hnutí GO! mělo již od svého počátku stanovené cíle, kterými jsou:

1. „Umožnit skupině studentů a jejich třídnímu učiteli před nástupem do školy vzájemné poznání ve fyzické a emocionální rovině, vytvořit sociální vazby a nalézt své místo ve skupině.
2. Urychlení adaptace studentů prvního ročníku na nové prostředí a co nejrychlejší zapojení studentů do života školy.
3. Navození atmosféry radosti, tvůrčí spolupráce, tolerance a vzájemné úcty ve skupině.
4. Plynulý přechod studentů z dětství do dospělosti.
5. Vytvoření nové kvality vztahu mezi studentem a jeho rodiči.
6. Příprava mladého člověka na život v demokratické společnosti“ (anonymous, n.d.).

Zeptala jsem se, jak vidí cíle kurzů předseda občanského sdružení Atmosféra, realizující adaptační kurzy již několik let, Karel Štefl. Hlavní cíle vymezuje tři.

Prvním z nich je **seznámení studentů mezi sebou**. Jeho důvody jsou: příležitost ukázat ve správném světle i tichou a neprůbojnou osobnost, projevení kreativity studentů, která není vždy možná během klasického vyučování, poodhalení skutečných rysů jednotlivců a tím umožnit navázání na reálnější a opravdovější rovině.

U druhého cíle mluví o **seznámení studentů s třídním učitelem**. Tento cíl obhájí hlavně názorem, že studenti dostávají jedinečnou příležitost poznat svého třídního učitele z té lidské strany. Budou mít možnost více odkrýt jeho povahu, pro kterou by si ho mohli vážit. Kurz by měl také dopomoci k vzájemnému poznání a nastartování vztahu důvěry. Třídní učitel by totiž měl

být osobou, na kterou se může student obrátit v případě, že bude potřebovat pomoc.

Za třetí cíl považuje **nasměrování pozitivního vývoje třídní skupinové dynamiky**. Tím je míněna dobrá atmosféra ve třídě. Studenti se na kurzu podílejí na vytváření pravidel, které se snaží lektoři jeho prostřednictvím přenášet i do běžného života. Pozitivním směřováním skupinové dynamiky se rozumí i prevence proti šikaně a jiným patologickým jevům.

2.1.4.1 Aktivity vedoucí k naplnění cílů

Dubec (2007) definuje cíle takto: „Konkrétně vymezené cíle, k jejichž naplnění dále slouží jednotlivé bloky programu, chápeme jako nutný předpoklad pro jeho účinnost a smysluplnost. Konkrétní program potom vzniká tak, že se jednotlivé cíle seřadí za sebe a přiřadí se k nim aktivity vedoucí k jejich naplnění. Některé z aktivit potom mohou vést k naplnění několika cílů současně“ (Dubec, 2007, 10).

„Aktivity zaměřené na prohloubení vzájemného poznání a hlubší poznání učitele

- Žák získá o učiteli informace, které dosud nevěděl.
- Žák položí otevřenou otázku svým spolužákům a sdělí nejzajímavější odpověď, kterou získal od konkrétního spolužáka.
- Žák uvede alespoň u třetiny spolužáků informaci o jejich zájmech, koníčcích.
- Žák zformuluje alespoň jednu otevřenou otázku pro svého učitele. Otázka se týká života, nebo osobnosti učitele.
- Učitel odpoví alespoň na 10 vybraných otázek žáků.
- Žák sdělí jeden zážitek, který ho během programu hodně (nejvíce) oslovil.

Aktivity zaměřené na nastartování spolupráce mezi žáky a řešení konfliktů při skupinové práci:

- Žák prožije několik aktivit, během kterých bude spolupracovat se spolužáky.
- Žák prožije společně se spolužáky radost ze společného zvládní náročných situací vyžadujících spolupráci.
- Žák prožije konfliktní situaci se spolužáky.
 1. Žák si vyzkouší řešení konfliktní situace se spolužáky moderované učitelem (lektorem).
 2. Žák popíše postup, který vedl k řešení konfliktní situace se spolužáky.
 3. Žák zformuluje jednoduchou konkrétní zásadu použitelnou při efektivním řešení konfliktní situace se spolužáky.
 4. Žák si vyzkouší tento postup aplikovat v praktické situaci.

Aktivity zaměřené na společné zvládní náročných situací

- Žák zformuluje alespoň 3 doporučení pro týmovou spolupráci se spolužáky.
- Žák si vyzkouší použít některá z těchto doporučení během praktických situací.
- Žák prožije společně se spolužáky radost ze společného zvládní náročných situací vyžadujících spolupráci.
- Žák zhodnotí, jak se mu během aktivit tohoto bloku spolupracovalo se spolužáky.
- Žák zhodnotí, jak se on sám snažil dodržovat doporučení pro spolupráci a jak přispíval k prosazování jejich fungování během jednotlivých aktivit.

Aktivity zaměřené na rozvoj důvěry

- Žák prožije se svými spolužáky situaci vzájemné důvěry.
- Žák prožije situaci, ve které otevřeně prezentuje své názory a vyslechne odlišné názory svých spolužáků, aniž by je popíral.
- Žák popíše, jak prožíval aktivity zaměřené na důvěru.

Aktivity zaměřené na zformulování základních pravidel třídy

- Žák prožije se svými spolužáky situaci vzájemné důvěry.
- Žák zformuluje „Pravidla pro naši třídu – aby se nám spolu dobře žilo a spolupracovalo“.
- Žák prodiskutuje ve skupině otázku „Jaká pravidla bych chtěl, aby fungovala v naší třídě“.
- Žák dá svůj hlas prodiskutovaným pravidlům, která sám považuje za nejdůležitější pro život ve třídě.
- Žák se svým podpisem zaváže k dodržování dohodnutých pravidel třídy.
- Žák si vybere pravidlo, na jehož fungování bude zejména dbát – sám ho neporušovat a upozorňovat na jeho porušování.
- Žák písemně vyjádří, jak vnímal celý program, jak vnímal jeho různé části, a co si z něj odnáší“ (Dubec, 2007, 10).

Takto vidí Dubec cíle adaptačních kurzů, které jsou spíše aktivitami vedoucími k naplnění cílů.

2.1.5 Možné formy výuky na adaptačních kurzech

- **Zážitková pedagogika**

Adaptační kurzy často využívají jako hlavní metodu výuky zážitkovou pedagogiku. Bez ohledu na délku kurzu a zaměření pracuje s prožitkem jako prostředkem k ovlivňování účastníka kurzu. Směr tohoto ovlivňování určuje cíl, se kterým kurz pořádáme. Práce organizačního týmu spočívá v záměrném utváření situací, kde se předpokládá intenzivní prožívání a následuje pedagogická práce s těmito prožitky. Programy, které nepoužívají prvky zpětné vazby, nepoužívají zážitkovou pedagogiku (Sýkora, 2006; Hanuš, 2003).

Dle Vážanského (1992) je základem zážitkové pedagogiky zážitek a prožitek. Podle něj se člověk pomocí zážitků vnitřně obohacuje. V pedagogice zážitku jsou záměrně navozovány situace, kde jedinec zažije něco neobvyklého. Využívány jsou prověřené procesy a postupy, díky nim jedinec odhalí nové oblasti, získá vědomosti a zkušenosti a tímto způsobem se učí. Tyto nově nabyté zkušenosti, které jsou získány pomocí zážitků, by měly být

přeneseny do každodenního života jedince. Zkušenostní učení nastává v situaci, kdy se jedinec zabývá určitou aktivitou, o které kriticky přemýšlí a analyzuje ji. Trvalejší vliv nastává, je-li nově získaná zkušenost zvnitřněna a prohloubena (Vážanský, 2006; Luckner & Nadler, 1997).

„Pro zážitkovou pedagogiku jsou typické:

- zakotvení prožitku do jeho širších souvislostí,
- znalost a analýza cílů navozovaných situací,
- cílené vyvolávání záměrného prožitku,
- zpracování prožitku,
- převedení do zkušenosti“ (Hanuš & Chytilová, 2009,18).

Doposud zážitková pedagogika nepatří mezi samostatně uznávané obory pedagogiky. K jejímu rozvoji v České republice v současnosti pomáhají nejrozličnější občanská sdružení, jakým je vedle Prázdninové školy Lipnice také Hnutí GO!. Cílem tohoto sdružení je využití zážitkové pedagogiky ve školách a volnočasových aktivitách (Másilka, 2004).

- **Dobrodružné aktivity**

Dle Chytilové (2005) lze chápat realizaci programů s prvky dobrodružství jako možnou alternativu „klasického“ školství. To často pracuje s velkým množstvím informací přijímaných pasivně, v lavicích bez návaznosti na praxi. „Dobrodružné aktivity jsou specifické tím, že je výsledek dané zkušenosti nejistý, existuje více řešení a může obsahovat psychické, emoční, sociální, finanční a další rizika. Přímá účast na události vyžaduje použití svých schopností k tomu, abychom čelili vlastnímu strachu z rizika a řešení nepředvídatelného výsledku.

Dobrodružství ve spojení s výchovou je využíváno jako prostředek růstu osobnosti a rozvoje člověka. Dobrodružné programy nabízí účastníkům, prostřednictvím nejrozličnějších aktivit a úkolů předkládaných jako tzv. výzvy, sebepoznání a přivádí je ke zdokonalování sama sebe. Vzdělávání prostřednictvím dobrodružných aktivit se vyznačuje tím, že znalosti nejsou předávány žákům jako při klasickém vzdělávání učitelem z venčí, ale učení

probíhá přirozeným způsobem, tedy řešením situací, vyžadujících nové dovednosti a způsoby jednání“ (Chytilová, 2005, 9).

K dobrodružným aktivitám patří například: socializační aktivity (icebreaks), skupinové iniciativní hry (dynamics), nízké lanové překážky, vysoké lanové překážky, strategické hry, sportovní programy v přírodě (Chytilová, 2005).

2.1.6 Organizace působící v Jihomoravském kraji

V Jihomoravském kraji je možné najít více organizací, které pořádají adaptační kurzy nebo se na jejich realizaci společně se školou částečně podílejí. Nutné podotknout, že se nevěnují těm sdružením, která jsou co do velikosti méně významná, či jsou dle mého výzkumu využívána pouze školou jedinou.

- **Centrum outdoorových programů (COP)**

Centrum outdoorových programů se specializuje především na školní děti a studentskou mládež. Zabývá se hlavně využitím volného času, mimoškolním vzděláváním, prevencí kriminality a zdravým životním stylem. Je hojně využíváno metod moderní zážitkové pedagogiky.

Další programy, které centrum organizuje, jsou určeny pro pedagogy. Například programy pro osobnostně sociální rozvoj a také pro rozvoj klíčových kompetencí pedagogů na základních a středních školách, formou zážitkové pedagogiky. Také pro firmy nabízí programy teambuildingového charakteru a pro širokou veřejnost realizuje letní tábory, programy pro rodiče s dětmi a aktivní dobrodružné programy v Julských Alpách.

Lektoři této organizace jsou většinou absolventi oboru rekreologie na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci nebo studenti nejvyšších ročníků tohoto oboru. Lektoři a instruktoři jsou současně členy organizací, jako jsou: Český horolezecký svaz, Rakouský horský svaz, Česká asociace, Outdoor club časopisu outdoor, Česká asociace canyoningu (Anonymous, n.d.).

- **Halahoj**

Halahoj je studentský klub Katolického gymnázia v Třebíči. Svou činností navázal na klub Skála, který působil na téže gymnáziu v letech 1998 až 2001. Halahoj se začalo rozvíjet od původně jen prázdninového fungování. V prosinci roku 2002 se “Studentský klub katolického gymnázia Halahoj” stal občanským sdružením (Anonymous, n.d.).

Tento klub pro mládež, děti a dospělé se snaží nabídnout možnosti, jak co nejrozmanitěji využít volného času. Kromě adaptačních kurzů a táborů má Halahoj v nabídce spoustu zajímavých aktivit. Patří mezi ně mobilní lanové centrum, taneční a divadelní víkendy, kurzy tvůrčího psaní, tématické čajovny, pořádání koncertů a podobné aktivity. Adaptační kurzy jsou realizovány pouze od roku 2007 (Anonymous, n.d.).

- **Lipka**

Lipka byla založena v roce 1991. Již od začátku své existence nabízela ekologické výukové programy školám a poskytovala zázemí pro kroužky a kluby. Lipka je tvůrcem koncepce enviromentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Jihomoravského kraje. Roku 1998 se tato organizace stala fakultním zařízením Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (Anonymous, n.d.).

- **Sdružení Podané ruce, o.s.**

Sdružení Podané ruce, o.s. bylo založeno v roce 1994 a převzalo všechny aktivity již dříve vzniklé nadace. Organizace pořádá různé druhy programů jako například resocializační program pro dlouhodobě závislé nebo preventivní programy. Na kurzech se podílí spíše jen jako spolupracující organizace (Anonymous, n.d.).

- **Občanské sdružení STAN**

Občanské sdružení STAN, neboli Special Team for Advanture in Nature, znamená: speciální tým pro dobrodružství v přírodě. Toto sdružení bylo založeno roku 2003. Řadí se mezi 10 největších neziskových organizací

pracujících s dětmi a mládeží v České republice. Počet jejích členů přesahuje číslo 3400.

STAN se zabývá nejen pořádáním adaptačních kurzů, ale také jinými programy pro školy, akcemi pro firmy teambuildingového charakteru, expedicemi, akreditovanými instruktorskými kurzy snowboardingu a lyžování, lyžařskými zájezdy, tábory pro děti a spoustou dalších programů určených skupinám či dětem s rodiči.

Programy jsou založeny na názoru, že nejlépe prožitý volný čas je aktivně prožitý čas se spoustou zážitků a dobrodružství, po kterých zůstane hodně vzpomínek. Téměř všechny programy se orientují na skupiny, a proto se na kurzech snaží především o rozvoj týmové spolupráce, na což jsou zaměřeny hlavně teambuildingy (Budřová, n.d.).

3 PUBLIKOVANÉ PRÁCE O ADAPTAČNÍCH KURZECH

Adaptační kurzy můžeme nazvat jistým fenoménem dnešní doby. Jelikož popularita těchto kurzů velmi vzrostla, není divu, že se o toto téma již přede mnou zajímalo více diplomantů. Proto jsem se rozhodla, že v této kapitole dám prostor již zmíněným pracím, abych mohla shrnout, co již bylo zjištěno dříve.

3.1 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se studenty

3.1.1 Adaptační kurz z pohledu absolventů – studentů prvního ročníku Jiráskova gymnázia v Náchodě

Cílem výzkumu dle Příbylové (2008) bylo zjistit, jak adaptační kurz vnímají jeho samotní účastníci, studenti prvního ročníku Jiráskova gymnázia v Náchodě. Výzkum byl prováděn kvalitativně a byl zaměřen na konkrétní přínos kurzu pro jeho účastníky. Cílem tohoto výzkumu bylo upozornit na podstatné jevy, které z výzkumu vyplynuly.

První část pilotního průzkumu byla provedena formou dotazníků ve dvou třídách. Dotazníky byly rozdány žákům obou tříd v průběhu vyučování, což tazatelce zajistilo úplnou návratnost. Dotazník byl proveden formou otevřených otázek, týkajících se dojmů z nově vzniklé třídy a jejich očekávání od kurzu. Participačním pozorováním probíhala druhá část výzkumu a to přímo na kurzech.

V hlavní části výzkumu se diplomantka zabývá vybranou skupinou studentů, kteří prošli kurzem. Po čtrnácti dnech od konání kurzu dostali jeho účastníci dotazy na různá témata v tištěné podobě. Hlavními tématy byly otázky zaměřené na: nejsilnější zážitek z výletu, aktuální vztah k lidem, kteří mi byli před kurzem sympatičtí či naopak, vztah k třídnímu učiteli, co by bylo ve třídě jiné, kdyby se kurz nekonal, jaká tři slova vystihují kurz a podobné dotazy.

Výsledky získaných dat ukázaly, že daleko větší přínos měl kurz z hlediska rozvoje sociálního než z hlediska osobnostního. Důležité bylo vzájemné seznámení, i když studenti odpověděli, že nebylo možné se poznat se všemi,

což ale nebylo chybou kurzu, ale malým zájmem některých jedinců. Vzájemné poznání studentů pomohlo odbourat komunikační bariéry a navázat nové vztahy ve skupině. Začaly se i lehce rýsovat role jednotlivých členů, hodnoty a normy skupiny (Příbylová, 2008).

3.1.2 Adaptační pobyt pro žáky druhého stupně základní školy

Dle Píchalové (2010) byl tento výzkum zaměřen na celkové zhodnocení adaptačních kurzů pro žáky šestých tříd základních škol. Byly vybrány tři školy, které s výzkumem souhlasily. Jedná se o dvě základní školy, které se účastnily třídního kurzu, a jedno gymnázium, které přijelo pouze na dva dny. Diplomantka se sama účastnila kurzu jako organizátor.

Byla použita kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu, čili výzkum smíšený. Dotazníková forma byla určena pro studenty a více osobní rozhovor byl veden s třídními učiteli. Dotazník byl studentům dán tři měsíce po kurzu během vyučování, což zajistilo stoprocentní návratnost. Strukturovaný rozhovor s učiteli s dvanácti otázkami byl zaznamenáván na diktafon z důvodu nativní interpretace rozhovoru a byl taktéž tři týdny po kurzu.

Diplomantka se zaměřuje na celkové hodnocení kurzu jak jeho absolventy, tak i jeho pedagogy, hodnocení prostředí, programu, instruktorů, náročnosti kurzů, jestli byla splněna očekávání od kurzu a také, jestli byly splněny cíle kurzu.

Z výsledků je patrné, že žáci i učitelé hodnotí kurz velmi pozitivně po všech stránkách, na které se výzkum zaměřil (Píchalová, 2010).

3.1.3 Vliv adaptačních kurzů na nové školní kolektivy

Autorka se ve své práci celkově zabývá vytvořením jisté databáze aktivit, které by byly nejvhodnější k vytvoření programu adaptačního kurzu. Program by měl být vytvořen tak, aby rozvíjel komunikaci v nově vznikajícím kolektivu a vytvořil silné vazby mezi studenty prvních ročníků středních škol. Současně by také měl být usnadněn přechod ze základní školy na školu střední.

Podklady pro empirickou část autorka získala ze tří adaptačních kurzů v září 2008, kterých se také účastnila jako organizátorka. K výzkumu samotnému si

vybrala kvantitativní metodu formou dotazníkového šetření. Dotazník byl 92 žákům rozdán po kurzu a to vždy v průběhu třídnické hodiny, což přispělo k velké návratnosti. Sloužil současně jako zpětná reflexe.

Dotazník je tvořen vždy šesti škálovými otázkami, vztahujícími se ke hram, jež se na daných kurzech objevily. Bylo vybráno třináct her, které jsou typické pro určitou aktivitu. Na konci byly dvě otevřené otázky. Vše si diplomantka sestavila tak, aby mohla odpovědět na své výzkumné otázky. V dotazníku píší studenti své názory na efekty každé vybrané hry z hlediska oblíbenosti, užitečnosti a použitelnosti v programu vzhledem k danému cíli.

Z první otázky: „Snižuje nepochopení pravidel hry účastníky kurzu jejich motivaci?“ vyplývá, že při nepochopení pravidel hry se hra stává pro studenty málo zajímavou, a proto ji zařazují mezi méně oblíbené hry.

Na otázku, která aktivita je nejdůležitější pro stmelení kolektivu, byla odpověď téměř jednoznačná. Velká část respondentů napsala „lanové dráhy“ jako účinnou aktivitu pro posílení kolektivního ducha. Dle autorky jsou lanové dráhy typickým příkladem aktivit teambuildingu, proto je nezbytné, aby se na adaptačních kurzech vyskytovaly. Jiný názor na to má například Karel Štefl, předseda občanského sdružení Atmosféra, se kterým jsem vedla na toto téma rozhovor. Zásadně nesouhlasí s tvrzením, že lanové aktivity jsou na kurzech nezbytné. Jsou oblíbené, ale jistě se dají kvalitně nahradit i jinými aktivitami a dojít ke stejnému cíli.

Další otázkou se autorka zajímala, zda-li chlapci upřednostňují spíše hry s větším fyzickým zatížením, či jiné, méně fyzicky náročné aktivity. Z odpovědí vyplynulo, že chlapci mají bližší vztah k vícezátěžovým hram., ale nejsou preferovány jako jediné. Nelze tak vyvodit jednoznačné závěry.

Z poslední výzkumné otázky vyplynulo, že kurz i podle názoru studentů opravdu slouží k vytvoření funkčního kolektivu.

Odpovědi ve výzkumu nám ukazují, že vliv adaptačních kurzů na vytvoření dobře fungujícího kolektivu je značný i dle účastníků samotných, kteří si tento efekt kurzů velmi dobře uvědomují (Osičková, 2009).

3.1.4 Vliv adaptačního soustředění na kooperativní dovednosti žáků prvních ročníků víceletých gymnázií

Dle Volšátové (2009) je výzkum této práce zaměřen na dvě třídy (což je 60 studentů) prvního ročníku osmiletého gymnázia Českolipská v Praze, které se zúčastnily adaptačního soustředění. To bylo pořádáno občanským sdružením Projekt Odysea.

Cílem celého výzkumu bylo zjistit vliv adaptačního soustředění na kooperativní dovednosti žáků prim víceletých gymnázií. To znamená, jak žáci dokáží nabyté dovednosti z kurzu využít a jak s nimi dál umí pracovat po nějakém čase.

První část výzkumu byla realizována na adaptačním soustředění, zatímco druhá část se konala již ve škole. Diplomantka chtěla výzkumem zjistit vývoj dodržování a používání konkrétních pravidel.

Takzvaný pilotážní předvýzkum sloužil hlavně k zorientování se v daném tématu a také posloužil jako podklad pro hlavní výzkum. Byl proveden během celé délky trvání adaptačního kurzu. Díky němu měla diplomantka dostatečný materiál pro vytvoření otázek k dotazníkovému šetření. Použila zde kvalitativní metodu nestrukturovaného pozorování, což znamená, že pozorovatel vstupuje do pozorování bez předem připraveného systému, není nijak angažován do programu a pracuje s odstupem.

Hlavní využitou metodou byl kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Dotazníky byly žákům dány 5 měsíců po kurzu. V nich měli žáci zodpovědět, jaká pravidla si z kurzu pamatují a jestli je používají. Žáci si v průměru pamatovali 70% pravidel a ostatní nezapomněli, ale spíše je modifikovali.

Celkově se dá shrnout, že adaptační soustředění velkou mírou přispívá na kooperativní dovednosti žáků. Ve škole by se měla po návratu ze soustředění tato získaná dovednost posilovat, jinak se časem ztrácí (Volšátová, 2009).

3.1.5 Vliv adaptačního kurzu na sociální vztahy v třídním kolektivu

Tato práce se zaměřuje na rozdíly v sociálních vztazích mezi třídami, které se zúčastnily adaptačních kurzů a mezi těmi, které nikoli. Autor se také snaží ukázat odlišnosti ve vztazích skupin, které prošly delším – šestidenním kurzem v porovnání s těmi, co prošly kurzem pouze čtyřdenním. Posledním cílem bylo zjistit, jak se vyvíjí vztahy v třídním kolektivu půl roku od adaptačního kurzu v porovnání s tendencemi vztahů ve třídě, která se adaptačního kurzu nezúčastnila a kde probíhala klasická forma výuky ve škole.

Pro empirickou část byl zvolen kvantitativní přístup, využívající metodu experimentu. Jeho typickou vlastností je například: výběr osob ze známé populace, přiřazení jedinců do jednotlivých skupin, plánovaná změna podmínek, měření malého počtu proměnných.

Výzkumný vzorek tvořilo celkem sedm škol. Čtyři školy, pravidelně organizující adaptační kurzy, a zbylé tři školy tyto kurzy nepořádaly a zatím stále nepořádají.

Při porovnávání výsledků mezi jednotlivými školami bylo zjištěno pomocí indexů vlivu, sympatie a náklonosti, že rozdíl v sociálních vztazích tříd, kde se kurzy konaly a kde nikoli, je významný hned po kurzu, ale s odstupem půl roku se tyto rozdíly začínají srovnávat. Dále nám vyplývá z výsledků šetření to, že hlubší a pozitivnější vliv na utváření sociálních vazeb má delší kurz.

Adaptační kurzy mají velký význam, zvláště pro pozitivní vztahy ve třídním kolektivu, ale jejich vliv nesmí být přeceňován, jelikož jejich účinnost pomalu ztrácí efekt už po půl roce. Proto nestačí na škole uspořádat jen úvodní adaptační kurz, ale je téměř nezbytné, pro udržení pozitivní atmosféry v kolektivu spolužáků, využít dalších navazujících akcí (Žák, 2009).

3.2 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se pedagogy

3.2.1 Efekty realizace adaptačních kurzů pro střední školy

Dle Zedníkové (2006) se tato diplomové práce zabývá adaptačními kurzy z jiného pohledu, a to z pohledu pedagogů. Často u nich převládá názor, že studenti přijedou z kurzu a pak jsou ve škole rozjívění. Proto většina kantorů, co

se kurzů neúčastní, má k nim spíše negativní postoj, který plyne hlavně z nepřipravenosti učitelů na efekty kurzu.

Proto se autorka práce vydala do konkrétních středních škol, o kterých věděla, že tamní učitelé mají ke kurzům výhrady.

Rozhovory s učiteli se konaly v posledním týdnu školního roku a to v prostorách učeben či jejich kabinetů. Délka trvání byla většinou v rozmezí třiceti až šedesáti minut. Rozhovory byly diplomantkou nahrávány a poté doslovně přepsány a odpovědi byly roztríděny do různých tematických skupin. Pro výzkum se diplomantka snažila najít učitele různého věku a různých vyučovacích předmětů.

K hlavním výzkumným otázkám například patřilo, co si myslí pedagogové o kurzech a také co o nich vážně ví. Další výzkumnou otázkou zjišťovala, jakým způsobem narušují efekty adaptačních kurzů jejich vyučování (hlavně po příjezdu z kurzu) a jestli se v hodinách projevují rozdíly v práci se třídou, která se kurzu zúčastnila a která ne. Další otázkou se snažila, v praktické části zjistit, jaké jsou jejich názory na to, jak by se daly lépe využít efekty adaptačních kurzů ve vyučovací hodině.

Z výsledků tohoto šetření vyplynulo, že jedním z hlavních problémů je to, že pedagogy, kteří se kurzů neúčastní, škola více neinformuje, jak kurz probíhá a co se od žáků po příjezdu očekává. Dostávají jen neúplné informace od kolegů nebo se něco doslechnou od studentů. Sami však přiznali, že o tom mnoho neví a že se ani nezajímají z vlastní iniciativy (Zedníková, 2006).

3.2.2 Školní adaptační kurzy

Dle Kordasové (2010) tato diplomová práce pojednává o třídením adaptačním kurzu, který se konal ve sportovní - výukovém areálu Hálův mlýn u Veverské Bítýšky. Tentokrát se zabývá problematikou adaptačních kurzů z pohledu garantů podpory (studentů vyšších ročníků střední školy organizující kurz).

Výzkumná část je dělena následovně. Nejdříve jsou představeny cíle, hlavní a dílčí výzkumné otázky. Poté následuje metodologie výzkumu. V třetí kapitole jsou popsána a interpretována data z pohledu garantů podpory a také

diplomantky, která byla v roli pozorovatele. Poslední část je zaměřena na evaluaci adaptačního kurzu, jak ze strany garantů podpory, tak i ze strany studentů a učitelů.

Hlavní výzkumná otázka zněla: „Jaké jsou okolnosti přípravy, realizace a evaluace vybraného adaptačního kurzu.“ Pro výzkum byly použity kvalitativní metody, které byly doplněny i kvantitativním zpracováním.

Nejdříve se autorka sešla s ohniskovou skupinou, kterou tvořilo 7 žáků 3. ročníku gymnázia, což byl tým garantů podpory. Schůzka se konala 2 dny před odjezdem na kurz. Proběhla nejen skupinová diskuze s moderátorem, která byla nahrávána na diktafon a následně přepsána a analyzována, ale také práce ve dvojicích a trojicích a byl pořízen záznam neverbální komunikace a dynamiky ve skupině. Cílem bylo zjistit, jaká specifika tkví v přípravě kurzu ze strany garantů podpory a jaké byly jejich očekávání od kurzu.

Pozorování probíhalo přímo na místě konání kurzu a to po celou jeho dobu. Cílem pozorování bylo zmapovat průběh celkem 22 aktivit a zjistit odpovědi na další specifické otázky: Dále pak jaké hlavní způsoby garanti používali při práci se studenty a s jakými nesnázemi se při realizaci kurzu setkávali.

Další schůzka garantů proběhla týden po kurzu. Cílem diskuze měla být odpověď na otázku: Jak garanti podpory hodnotili naplnění cílů? A to kvantitativní metodou pomocí škálování.

Závěrečná zpětná vazba od všech účastníků kurzu (studentů, učitelů a garantů podpory) proběhla poslední den. Tentokrát bylo cílem zjistit, co si studenti z kurzu odnáší a jak hodnotí přínos kurzu.

Poslední praktickou částí výzkumu byl polostrukturovaný rozhovor s pedagogy, který měl ukázat, jak oni hodnotí přínos kurzu.

Z celého výzkumu vyplynulo, že hlavní cíle byly splněny, i když kurz realizovaný pouze guaranty podpory měl jisté nedostatky. Například garanti měli u studentů malou autoritu a slabiny se projeví i ve zvládnutí některých aktivit. To bylo zapříčiněno menšími zkušenostmi. I aktivity na kurzu byly následovány jen nahodile (Kordasová, 2010).

3.3 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se metodikou

3.3.1 Adaptační pobyt jako součást prevence sociálně patologických jevů

Autorka této práce se domnívá, že žáci při přechodu ze základní školy na střední mohou v dospívání zažívat určitý stres a taktéž trpět různými frustracemi a od frustrace již není daleko k maladaptivnímu způsobu chování. Proto je dobré snažit se o prevenci, která může být i v podobě kurzů.

V první praktické části je ve výzkumu podrobně popsán program kurzu a také metodika zážitkově-pedagogických technik a her, které si zkoumající i prakticky zkouší. Techniky by měly sloužit ke snadnější adaptaci na nové prostředí, spolužáky a vyučující. Také je popsáno, jak byl kurz připravován a realizován (od schůzek instruktorů, přes počáteční seznámení rodičů s adaptačním kurzem na rodičovském sdružení, až po obeslání studentů zvacím dopisem).

Ve druhé části se snaží zmapovat, jak byl kurz efektivní, a to pomocí zpětné vazby od studentů, jejich rodičů, učitelů i instruktorů. Zpětná vazba od studentů probíhala formou dotazníků následně po ukončení kurzu. Hodnocení rodičů žáků, kteří se kurzu zúčastnili, proběhlo volnou formou odpovědi na otázku, co bylo pro jejich děti na kurzu přínosem. S pedagogy, kteří se kurzu účastnili a s vedením školy, byl veden závěrečný rozhovor, a to po měsíci od ukončení kurzu. Instruktoři také zpětně hodnotili kurz.

Na otázku, jestli jsou kurzy dostatečně efektivní, jsou z většiny pozitivní ohlasy a to od všech hodnotitelů (Nečasová, 2007).

3.3.2 Krátkodobé cíle zážitkového kurzu – od záměru k realizaci

Dle Zajíčka (2009) na kurzu Adrenalin VII. – Namaluj kus světa (pod hlavičkou Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže Brno - Žabovřesky pro mladé nejen z Brna), proběhl sběr dat k praktické části této bakalářské práce. Byly porovnávány cíle kurzu, které byly plánované s cíli

reálnými. Lukáš Zajíček, který tento výzkum prováděl, se sám účastnil celého kurzu, čili všech aktivit a reflexí.

Daný výzkum byl prováděn kvalitativní metodou, jelikož se jednalo o uzavřenou skupinu lidí, která se kurzu účastnila. S ohniskovou skupinou probíhala zpětná vazba, kde bylo řešeno prožívání aktivit, zvláště zážitky účastníků a jejich postřehy, které byly získány při skupinové interakci. Metoda výzkumu ohniskovou skupinou je typickou metodou pro kvalitativní výzkum. Je charakterizována jako hloubkový rozhovor s menší skupinou lidí. Ten probíhal přímo po prováděných aktivitách. Vše bylo zaznamenáváno na diktafon. Ohnisková skupina v případě nahrávání byla vždy za přítomnosti všech zúčastněných, což bylo asi 20 lidí. Výzkumník nestál v roli nestranného pozorovatele, ale jeho přítomnost byla důležitá pro pochopení a vcítění se do role účastníků.

Pro vyhodnocení a interpretaci údajů používá výzkumník metodu zakotvené teorie. Tady nejsou ověřovány žádné hypotézy, nýbrž se zaměříme na konkrétní oblast a necháváme vyplynout, co je pro nás podstatné.

K výzkumným otázkám, které spíše doplňovaly popis vztahů a cílů, například patřily: Proč dochází k postupnému odklonění od předem vytyčeného cíle? Co dalšího vstupuje do vztahu zamýšlený - reálný cíl? A jak je možné tyto další zjištěné intervenční proměnné ovlivňovat?

Z výzkumu vyplynulo, že i dobře vymezený cíl, který má jasně stanovené parametry, nemusí vždy vést k jejich naplnění. To, co ovlivňuje zamýšlené cíle od reálných je hlavně vliv činitelů. Je však nezbytné, vždy si nějaký cíl určit, jít si za ním a snažit se dělat maximum pro jeho splnění (Zajíček, 2009).

3.3.3 Metodický materiál k sestavení aktivit zážitkového charakteru pro studenty středních škol

Dle Ženčákové (2010) si tato diplomová práce klade za cíl vytvoření metodického materiálu pro věkovou skupinu 15 – 19 let. V tomto materiálu by měly být zahrnuty aktivity zážitkového charakteru, které nabídnou učitelům středních škol a také pracovníkům s mládeží přehledný manuál. Ten by jim mohl pomoci při tvorbě těchto aktivit, a byl zároveň v souladu s rámcově

vzdělávacím programem, tedy i školním vzdělávacím programem a zároveň by pomáhal při rozvoji studenta.

Jako výzkumná metoda byla pro tuto práci zvolena analýza primárních a sekundárních pramenů, která zjištěné údaje následně syntetizovala a analyzovala. Veškeré dostupné informace diplomantka získávala jak z městských, či univerzitních knihoven, tak i z knihoven soukromých. Dalším zdrojem informací byly rozhovory s odborníky na danou problematiku. A jak už je téměř nezbytné, nechyběl ani internetový sběr dat.

Občan v demokratické společnosti je průřezové téma, které je součástí rámcově vzdělávacího programu na středních školách. Může být plněno různými aktivitami. Jednou z možností, jak plnit toto průřezové téma, je formou adaptačního kurzu. Z výsledků šetření vyplývá, že kurzy velmi dobře působí na osobnost studentů v oblasti sebevědomí, vlastní spokojenosti, poznání spolužáků a lepší komunikace mezi nimi již od samotného začátku střední školy.

Tato práce obsahuje množství aktivit zážitkového charakteru, které by mohly být inspirací pro pedagogy k ovlivnění atmosféry ve školách, nebo také může sloužit instruktorským dobrovolníkům, kteří se budou chtít podílet na organizaci kurzů (Ženčáková, 2010).

3.4 Závěrečné práce o adaptačních kurzech, zabývající se školami

3.4.1 Využití adaptačních kurzů na základních a středních školách ve městě Brně

Hlavním cílem praktické části této práce bylo zmapovat adaptační kurzy ve městě Brně a jeho okolí. Důležitou součástí výzkumu je zjistit, kým jsou kurzy pořádány, jaká je jejich podoba, jakým způsobem jsou využívány, jaká jsou očekávání škol od kurzů a co školám tyto kurzy přináší.

Výzkumná metoda, která zde byla použita z důvodu velkého množství oslovených škol, byl kvantitativní výzkum, který se konal formou dotazníků.

První hypotéza, která říká, že školy, které adaptační kurzy nepořádají, je považují za méně věrohodné než ty, které je pořádají, se ani nepotvrdila ani nevyvrátila. Tato hypotéza se nepotvrdila hlavně z důvodu, že školy

nerealizující kurzy plánují v budoucnu jejich pořádání a tím pádem v nich shledávají smysl.

Druhá hypotéza předpokládající, že školy k organizaci kurzů využívají spíše vlastní pedagogy než specializovaný tým, se při výzkumu potvrdila.

Další hypotéza se zaměřila na to, že na osobnost třídního učitele jsou při přípravě kurzu kladeny větší nároky. Vzhledem k tomu, že role třídního učitele není na kurzu nijak vymezena a dostává se do spousty odlišných situací než při běžném vyučování, tak byla tato hypotéza taktéž potvrzena.

V poslední hypotéze se pojednává o tom, že po zavedení rámcového vzdělávacího programu, který zahrnuje osobnostní a sociální výchovu, narostl počet škol, které pořádají tyto kurzy. Ze zjištěných informací vyplývá, že kurzy nejsou pořádány z důvodu splnění mezipředmětových vztahů v rámci osobnostní a sociální výchovy, jelikož o této možnosti nevědělo 57% respondentů (Karberová, 2008).

3.4.2 Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace ve Zlínském kraji

Vlastní výzkum této práce byl zaměřen na střední školy a to ve Zlínském kraji. Cílem bylo zmapování pořádání kurzů na středních školách v tomto kraji. Pokud jsou kurzy ve školách pořádány, tak jsou zjišťovány základní informace týkající se kurzů, jako je například jejich délka, jestli si školy organizují kurzy samy či ve spolupráci s nějakou organizací, s jakými organizačními problémy se setkávají a podobně. V případě, že kurzy nejsou na některých školách ještě realizovány, autorku hlavně zajímá, z jakého je to důvodu.

Byla zvolena forma dotazníku, který diplomantka rozeslala emailovou formou do všech škol Zlínského kraje. Ze 78 škol dokázala diplomantka získat 27 odpovědí. Některé z nich zjistila telefonickou formou a jiné při osobní návštěvě škol.

Z výsledku výzkumu vyplývá, že ze všech typů středních škol pořádají gymnázia adaptační kurzy nejvíce. Co se týče škol odborných, je to velmi vyrovnané – jedna polovina kurzy pořádá, druhá nikoli. U učilišť je spíše výjimkou, jsou-li tam kurzy realizovány.

Další hypotéza byla vyvrácena, jelikož nepotvrdila to, že si školy kvůli náročnosti kurzů na organizaci objednávají externí organizace. To, že se školy snaží využít svých zaměstnanců, i když je to organizačně náročnější, je zapříčiněno hlavně finanční situací.

Třetí hypotéza, že nepořádání adaptačních kurzů je zapříčiněno finanční situací, se jak již bylo řečeno, potvrdilo. Z odpovědí je však patrné, že se nejedná o důvod jediný.

Poslední hypotéza byla opět potvrzena a to, že adaptační kurz má prvotně seznamovací funkci (Kovaříková, 2010).

3.4.3 Zážitková pedagogika a její využití při adaptačních kurzech na jihočeských středních školách

V empirickém šetření této práce se snažila autorka zjistit, jakým způsobem se prakticky realizuje zážitková pedagogika v adaptačních kurzech na středních školách v Jihočeském kraji. Sama byla účastníkem kurzu, aby tak mohla co nejlépe poznat, co prožívají studenti: společné zážitky, spolupráci a sílu skupiny.

Ve výzkumu byla použita kvantitativní metoda formou dotazníku. Nejdříve tomu však předcházelo předběžné šetření. Celkem bylo obesláno 89 středních škol pouze s otázkou, zda jejich škola pořádá adaptační kurzy či nikoli. Pokud ano, zdali budou ochotni spolupracovat při vyplnění dalšího dotazníku. 19 škol zaslalo odpověď, že kurzy u nich organizovány nejsou, 27 odpovědělo kladně s ochotou dále spolupracovat.

Z výsledků šetření nevyplynula jen jedna odpověď, ale bylo zjištěno hned několik důležitých informací, jako například: adaptační kurzy jsou pořádány středními školami se studijními či studijními s učebními obory, nikdy však nejsou pořádány učilišti. Dále se ukázalo, že jsou tyto kurzy u nás novým fenoménem, jelikož tři čtvrtiny škol začaly s jejich realizací v posledních třech letech. Další informací je, že délka kurzů je nejčastěji 1-3 dny, zvláště pokud je organizována agenturou. Důvodem jsou finance. Shledána byla také vazba mezi prostředky motivace a jednodenními kurzy. Tam jsou pouze vysvětlena pravidla bez jakékoli další motivace a i zpětná vazba je prováděna po každé aktivitě, nikoli po ukončení kurzu. Dále z šetření vyplynulo, že pořádání kurzů je

realizováno většinou pedagogickými pracovníky a z navazujících otázek bylo zjištěno, že ti se na rozdíl od instruktorů zážitkových kurzů snaží, aby byli do aktivity zapojeni všichni, zatímco instruktoři nenutí účast na aktivitě. Častá bývá obava studentů z velké fyzické zátěže a nezvládnutí některých aktivit. Fyzické zvládnutí aktivit však nebývá hlavním cílem, proto je lepší si před kurzem navzájem vyjasnit očekávání, což se děje jen u kurzů pořádaných kvalifikovanými instruktory (Luňáková 2008).

3.5 Souhrn

Tabulka 1. Soubor závěrečných prací o adaptačních kurzech

1. Adaptační kurz z pohledu absolventů – studentů prvního ročníku Jiráskova gymnázia v Náchodě (Příbylová, 2008)	Větší přínos měl kurz z hlediska rozvoje sociálního než z hlediska osobnostního
2. Adaptační pobyt pro žáky druhého stupně základní školy (Píchalová, 2010)	Kurz byl všemi zúčastněnými ohodnocen jako velmi kvalitní po všech stránkách.
3. Vliv adaptačních kurzů na nové školní kolektivy (Osičková, 2009)	Vliv AK na vytvoření dobře fungujícího kolektivu je značný i dle účastníků.
4. Vliv adaptačního soustředění na kooperativní dovednosti žáků prvních ročníků víceletých gymnázií (Volšátová, 2009)	Potvrdilo se, že kurzy přispívají na kooperativní dovednosti žáků, ale musí se po čase posilovat.
5. Vliv adaptačního kurzu na sociální vztahy v třídním kolektivu (Žák, 2009)	V sociálních vztazích tříd, kde se kurzy konaly, je významný rozdíl hned po kurzu, oproti třídám, kde se kurzy nekonaly.
6. Efekty realizace adaptačních kurzů pro střední školy (Zedníková, 2006)	Příčinou nepochopení kantorů, kteří se kurzů neúčastnili, je nedostatečná informovanost o průběhu kurzu a jeho cíli.
7. Školní adaptační kurzy (Kordasová, 2010)	Všechny cíle kurzu byly splněny, i když organizace ze strany garantů podpory měla menší nedostatky.
8. Krátkodobé cíle zážitkového kurzu – od záměru k realizaci (Zajíček, 2009)	Ne vždy se podaří naplnit cíle, které jsme si na začátku vytyčili. Je to ovlivněno spoustou faktorů. Cíl bychom si určitě měli zvolit a jít za ním.

9. Metodický materiál k sestavení aktivit zážitkového charakteru pro studenty středních škol (Ženčáková, 2010)	Jednou z možností, jak plnit průřezové téma: občan v demokratické společnosti, je adaptační kurz.
10. Využití adaptačních kurzů na základních a středních školách ve městě Brně (Karberová, 2008)	Školy nepořádající adaptační kurzy v nich také vidí smysl. Organizace kurzů je zajišťována převážně vlastními pedagogy. Větší nároky jsou kladeny na třídního učitele. Školy kurzy nezavádějí z důvodu nových průřezových témat.
11. Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace ve Zlínském kraji (Kovaříková, 2010)	Z výsledků vyplynulo, že: odborná učiliště téměř kurzy nepořádají, školy si organizují kurzy samy. Pokud nejsou organizovány, tak je to hlavně z finančních důvodů. Hlavní cíl kurzu je seznamovací.
12. Zážitková pedagogika a její využití při adaptačních kurzech na jihočeských univerzitách (Luňáková, 2008)	Důležitým poznatkem z šetření je informace, že, jednodenní kurz je přínosem pro třídu, ale není schopen takového naplnění cílů, jako vícedenní kurzy.

V této kapitole jsem se zabývala třinácti pracemi, které již nějakým způsobem zkoumaly adaptační kurzy. Pět prací se zajímalo o úvodní kurzy z pohledu studentů, pouze dvě se zaměřily na toto téma z hlediska učitelů, tři práce byly zaměřeny na metodiku kurzů a zbylé tři na školy.

Nejpodstatnější závěry, ke kterým tyto práce dospěly, by se daly shrnout do několika hlavních bodů. Z velké většiny jsou kurzy považovány za prospěšné a důležité, jak pro lepší navázání vztahů, tak pro lepší spolupráci ve třídě. Uvědomují si to jak studenti samotní, tak i učitelé, kteří se kurzu zúčastnili. Menší pochopení pro kurzy je ze strany ostatních vyučujících, co se kurzů nezúčastnili a jsou málo seznámeni s průběhem a cíli kurzu. Kvalita kurzů je jedním z faktorů, který velmi ovlivňuje naplnění jejich cílů. Pokud si však školy neorganizují kurzy samy, je hlavním důvodem, proč adaptační kurzy na jejich školách zavedeny nejsou, hlavně finanční stránka.

4 CÍLE A HYPOTÉZY

4.1 Cíle práce

Hlavním cíl:

Analyzovat pořádání adaptačních kurzů v Jihomoravském kraji.

Hlavní cíl rozvíjí výzkumné hypotézy.

4.2 Výzkumné hypotézy

Hypotéza 1: Adaptační kurzy pořádají hlavně gymnázia, méně už střední odborné školy a učiliště.

K první hypotéze docházím z důvodu vlastní zkušenosti, že všeobecná gymnázia se více zaměřují na studenta a jeho osobnostní rozvoj více než další typy středních škol.

Hypotéza 2: Školy si nechávají adaptační kurzy realizovat převážně externími organizacemi.

Druhá hypotéza je založena na názoru, že školy upřednostňují profesionální přístup organizací, které jim zajistí kvalitní program a samy nebudou muset řešit problémy spojené s přípravami a realizací adaptačních kurzů.

Hypotéza 3: Hlavním cílem adaptačních kurzů je seznámení studentů mezi sebou.

Touto hypotézou bych chtěla zjistit, jestli i vedení škol vidí jako hlavní cíl adaptačních kurzů vzájemné seznámení studentů.

Hypotéza 4: Délka kurzů je poslední dobou výrazně kratší.

V posledních letech se začala průměrná délka kurzů zkracovat. Proto jsem se rozhodla zjistit, jaká je doopravdy současná situace.

Hypotéza 5: Důvody nerealizace adaptačních kurzů na středních školách jsou výhradně finanční.

V dnešní době je běžné slyšet, že vše je pouze otázkou peněz. Proto jsem se rozhodla tak položit i poslední hypotézu a zjistit, jestli je tomu tak i u adaptačních kurzů.

5 METODIKA

5.1 Metodika výzkumu

Výběr metodiky pro mou práci byl docela jednoznačný, jelikož jsem se dotazovala všechny střední školy v Jihomoravském kraji. Proto jsem zvolila kvantitativní metodu výzkumu. Ta je nejvýhodnější pro zjišťování informací o velkém počtu respondentů (Chráska, 2007).

Dotazník má své výhody i nevýhody. Ke kladným stránkám patří hlavně velké množství respondentů. Tento způsob není časově ani finančně náročný. Dotazovaní nejsou nikým ovlivněni a mohou si odpověď v klidu promyslet. Zásadním nedostatkem je velmi malá návratnost. I informace nelze zjistit příliš hloubkově. K dalším nevýhodám patří, že daná nabídka pro odpověď nemusí respondentovi vyhovovat a z toho důvodu se může rozhodnout pro nevyplnění otázky, a tím by také mohlo dojít ke znehodnocení části dotazníku (Chráska, 2007).

5.2 Dotazníkové šetření

Dotazník byl vytvořen menší úpravou dle předlohy vytvořené Šárkou Kovaříkovou a Ondřejem Svačou, jelikož se jedná o výzkum, který bude postupně proveden na celém území České republiky.

Dotazník byl sestaven následovně: první strana se týkala obecných informací o škole, a tím pádem byla vyplňována všemi školami. Druhá strana byla pouze pro ty, co kurzy nepořádají. Od strany 3 až po stranu 6 vyplňovaly jen školy, které adaptační kurzy organizují.

5.3 Sběr dat

Rozeslání předcházelo vyhledání adres všech škol Jihomoravského kraje. Rejstřík škol byl použit z internetových stránek Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Vyhledáno bylo 149 škol, které zahrnovaly i vyšší odborné školy a některé další instituce. Po důkladném prověření kontaktních adres přímo z internetových stránek jednotlivých škol byl v červnu 2010 zaslán dotazník. Zpětná vazba byla téměř zanedbatelná. V říjnu 2010 jsem celý postup ještě

jednou zopakovala, ale výsledek byl jen o málo lepší, k mému výzkumu stále nedostačující. Jako další a nejúspěšnější variantu jsem viděla v osobní návštěvě škol. Výběr škol neurčovalo jejich zaměření, ale poloha, aby výzkum rovnoměrně postihl celý kraj. Tento způsob měl velkou úspěšnost, ale na druhou stranu byl časově velmi náročný.

5.4 Zpracování dat

Data, která jsem získala kvantitativním výzkumem jsou vyjádřena čísla či procentuálně. Pro ověření hypotéz jsou důležité vztahy mezi proměnnými. Odpovědi uzavřených otázek byly zadány do programu Microsoft Excel vyjádřeny pomocí grafů. Data z otevřených otázek se vyhodnocovaly složitěji z důvodu širokého množství různých odpovědí. Tím došlo i k zevšeobecnění nejvíce četných odpovědí.

6 VÝSLEDKY

Strukturu dotazníku jsem již popsala v předcházející kapitole. V prvních dvou otázkách byly informace o adrese školy a jméně respondentů. Z důvodu anonymity dotazníku a na přání některých respondentů tyto informace nebudu zveřejňovat.

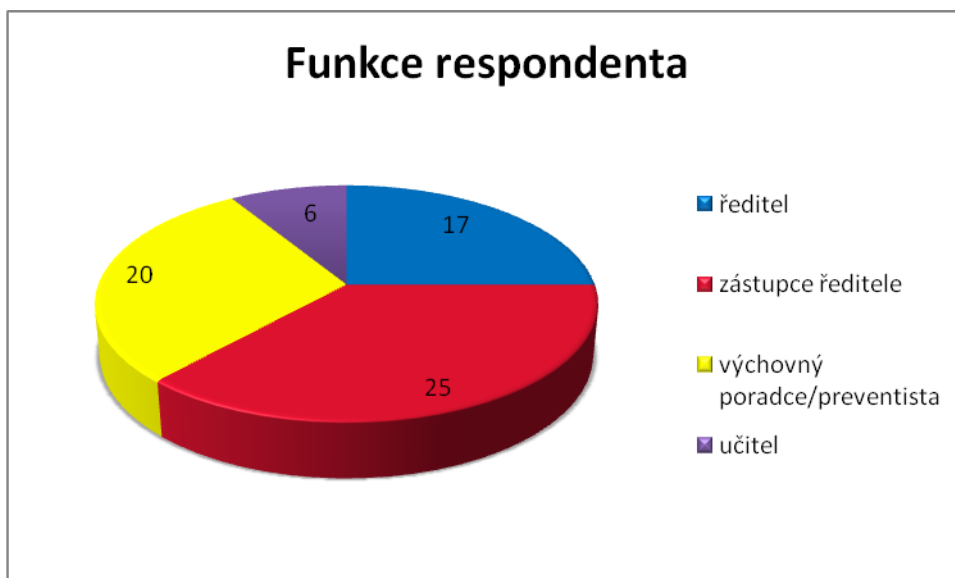
6.1 Všeobecné informace

Tyto informace pochází z odpovědí všech škol, co se výzkumu zúčastnily, tedy od 68 respondentů.

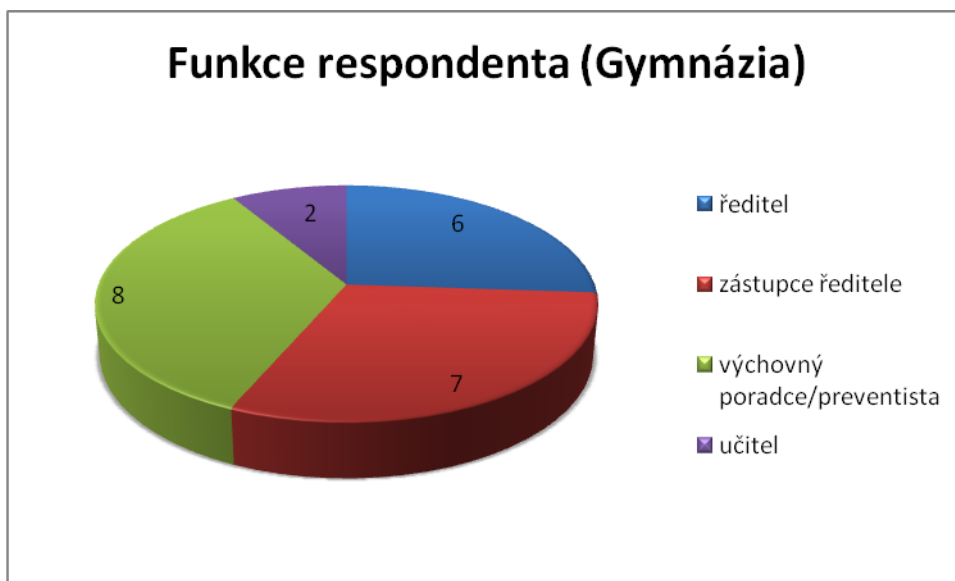
Obrázek 1. Ad otázka číslo 1: Typy škol, které se výzkumu zúčastnily

Z první otázky vyplynulo, jaká byla účast škol na mém výzkumu. Rozdělila jsem je na dvě skupiny. První skupinou jsou gymnázia a ve druhé skupině jsou střední odborné školy a střední odborné učiliště. Z celkového počtu 129 škol se do výzkumu zapojilo 68 středních škol, což je více než polovina škol Jihomoravského kraje, přesněji téměř 53%.

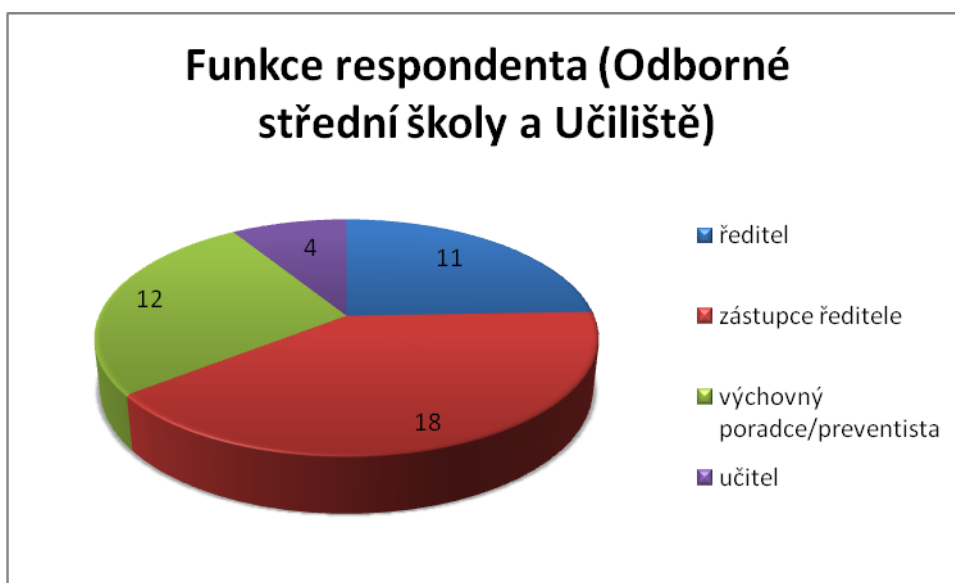

Obrázek 2. Otázka číslo 3: Funkce respondenta

Tento graf se zabývá až otázkou číslo 3, která zkoumá, kdo z vedení školy odpovídal na dotazník. Z grafu vyplývá, že 25 respondentů (37% zúčastněných) tvořili zástupci ředitelů škol. To si vysvětlují jako příčinu toho, že mají velké pravomoce a samotní ředitelé, kterých odpovídalo 17 (25%), jsou příliš zaneprázdněni. Jak ředitelé, tak i jejich zástupci jsou hlavní slovo při rozhodování o realizaci adaptačních kurzů. Další skupinou, která je hodně zainteresovaná v přípravách kurzů, jsou výchovní poradci či preventisté. Ti současně na školách vyučují i jako kantoři. Také v mém výzkumu tvořili početnou skupinu, která odpověděla v počtu 20 respondentů (29%). Poslední, i když nejméně početnou skupinu, tvoří učitelé. Tady zařazuji jak kantory, kteří se kurzu zúčastnili, například jako třídní učitelé se svou třídou, nebo také učitelé tělesné výchovy, kteří se často podílí na organizaci úvodních kurzů. V dotazníku se objevili v zastoupení 6 osob, což tvoří 9%.

Obrázek 2.a Otázka číslo 3: Funkce respondenta na gymnáziích

Obrázek 2.b Otázka číslo 3: Funkce respondenta na středních odborných školách a učilištích

Oba doplňující grafy potvrzují, že nejvíce respondentů je z řad zástupců ředitelů. A to jak na středních odborných školách a učilištích, tak i na gymnáziích.

Obrázek 3. Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů

Ze všech oslovených 129 školských institucí se do výzkumu zapojilo 68 středních škol. Z nich úvodní kurzy pořádá 38 škol, což je v tomto případě 56%. Pro lepší představu jsem přidala i doplňující grafy, které nám ukazují situaci v jednotlivých typech škol.

Obrázek 3.a Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů na gymnáziích

Tento graf nám ukazuje, že gymnázia organizují velmi často úvodní kurzy. Spíše se dá mluvit jen o výjimekách, v mém výzkumu konkrétně o dvou školách, které doposud kurzy na svých školách nerealizují. Tyto dvě gymnázia nejsou úplně typická, jelikož jedno z nich je sportovně zaměřené, zatímco druhé je spojeno s pedagogickou střední školou a tvoří tak jednu velkou školu.

Obrázek 3.b Otázka číslo 4: Realizace úvodních kurzů na středních odborných školách a učilištích

U odborných škol a učilišť organizace úvodních kurzů již není tak jednoznačná, jako tomu bylo u gymnázií. Dokonce kurzy pořádá jen menší polovina zúčastněných škol, a to konkrétně 17 škol, což je pouhých 38% ze zkoumaných škol. Tyto odborné školy a učiliště mají pravděpodobně jiné preference a kurzy jim nepřípadají jako nezbytně nutná součást jejich školní výuky.

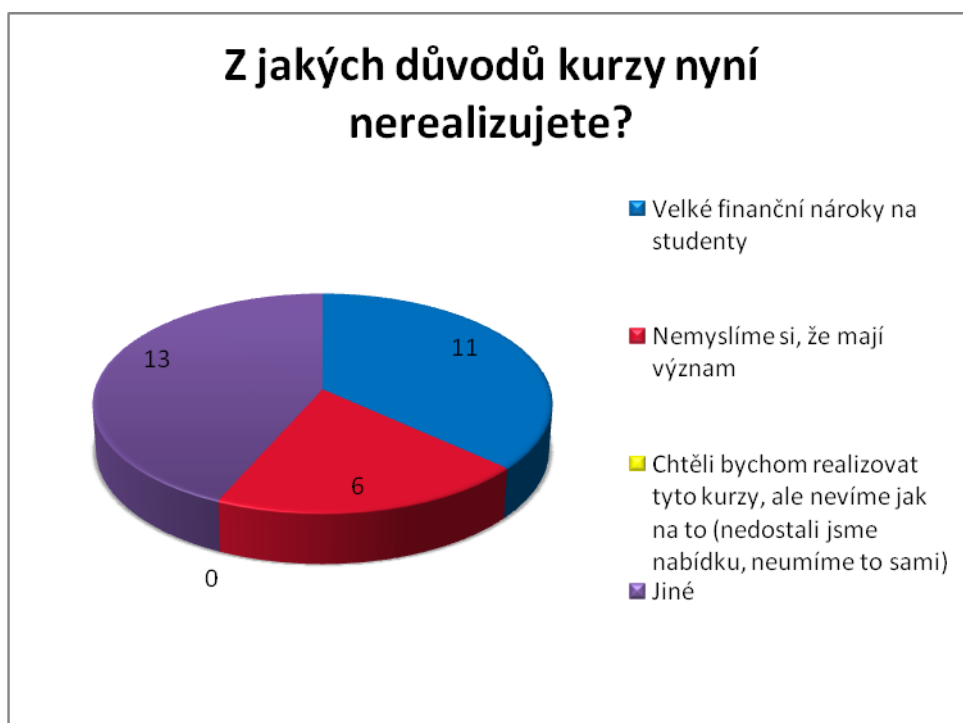
6.2 Školy, které adaptační kurzy nerealizují

Následující sled grafů se zabývá pouze skupinou škol, která v dotazníku uvedla, že jejich škola úvodní kurzy neorganizuje. V tomto výzkumu se jedná o 30 respondentů.

Obrázek 4. Otázka číslo 5: Realizace úvodních kurzů v minulosti

Celkem 30 středních škol v mém výzkumu odpovědělo, že adaptační kurzy nerealizují. Z nich pouze 4 školy úvodní kurzy realizovaly jen v minulosti. Všechny školy byly typu odborných škol a učilišť, proto nebylo nezbytné připojovat doplňkové grafy. Dalo by se říci, že 3 školy upustily od realizace kurzů ze stejného důvodu. Uváděly jako hlavní příčinu, že se o adaptační kurzy v minulosti staral jistý pedagog, který už na škole není. Dnes nemají bohužel nikoho, kdo by se o ně zajímal a kdo by byl ochoten je organizovat. Jedna z dotazovaných škol jako důvod, proč u nich kurzy nejsou součástí výuky, uvedla nezáměr, jak ze strany studentů, tak i učitelů.

Obrázek 5. Otázka číslo 6: Důvody nerealizace kurzů

Mezi několika variantami k odpovědi na otázku, proč školy v současnosti na svých školách nerealizují adaptační kurzy, se jako nejčastější vyskytla odpověď „jiné“, kterou vybralo 13 škol, což je 43%. Tuto odpověď respondenti více specifikovali. Za problém školy vidí: nezáměr ze strany studentů, že má jejich škola příliš velkou kapacitu studentů, absence osoby specializující se na organizaci kurzů, dostatečné množství jiných kurzů, nedostatek času. Zde bych upozornila na odpověď jedné ze škol, která uvádí, že o socializaci studentů nemá zájem, jelikož se spíše zaměřují na individualitu. Vzhledem k uměleckému zaměření školy to ale není tak neobvyklý jev.

Hned jako druhá nejčastější odpověď byla velká finanční náročnost pro studenty. Samozřejmě je, že jsou to hlavně finanční nároky na rodiče. Zvláště úvodní kurzy, které se konají hned na začátku školního roku, jsou dosti velkým finančním zatížením v době, kdy si studenti mají kupovat nové učebnice a další školní pomůcky. Tuto variantu vidí jako zásadní 11 škol, které tvoří 37% škol v současnosti nepořádající kurzy.

Zbýlých 20% dotázaných si nemyslí, že by úvodní kurzy byly důležité. Je tomu tak hlavně na učilištích, které mají velké množství praxe. A podle slov dotazovaných je pro studenty daleko důležitější.

Obrázek 7. Otázka číslo 7: Zavedení kurzů do budoucna

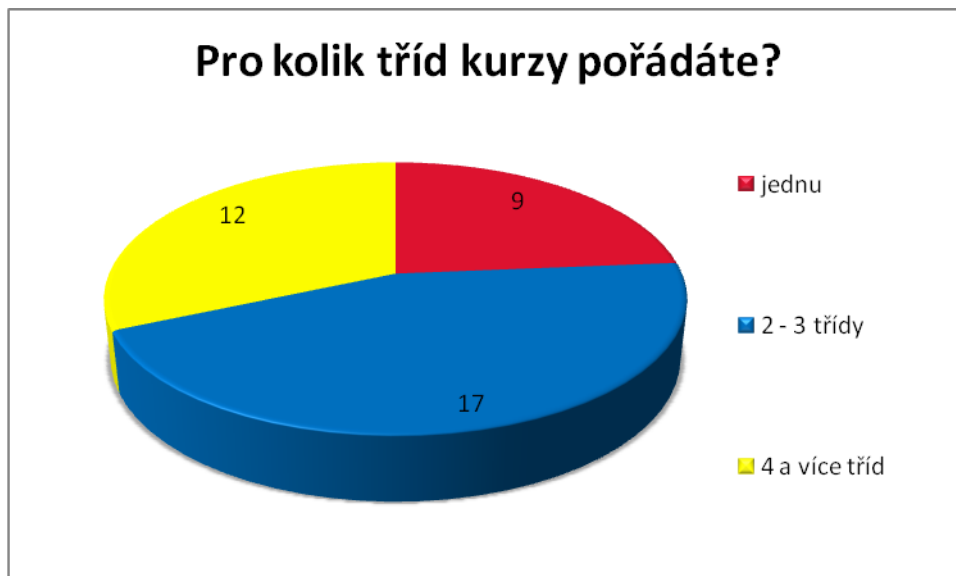
Tento graf názorně ukazuje, že 23 oslovených škol (77%), které ještě kurzy nepořádají, se ani do budoucna k tomuto kroku nechystají. Ostatní se shodly, že o zavedení těchto kurzů přemýšlely, ne však v nejbližších třech letech, nýbrž v blíže nespecifikovaném časovém horizontu.

Otázka číslo 8 a 9: Kolik má Vaše škola tříd a studentů?

Při šetření tohoto jevu jsem zaznamenala u 30 škol počet všech tříd a také všechny studenty dané školy. Dle těchto čísel si můžeme udělat obrázek o tom, jak je daná škola velká. Z těchto gymnázií, středních odborných škol a učilišť, je 7, co mají nad 500 studentů. Tyto školy většinou udávaly jako důvod absence adaptačních kurzů svou velikost. Na jednom učilišti mi naopak odpověděli, že pro letošní rok neotevřeli ani jednu třídu v prvním ročníku.

6.3 Školy, které adaptační kurzy realizují

Následující výsledky se týkají 38 respondentů, kteří uvedli, že na školách pořádají adaptační kurzy.

Obrázek 8. Otázka číslo 10: Pro kolik tříd jsou kurzy pořádány?

Tato odpověď je závislá na velikosti školy a hlavně na počtu přijatých žáků do prvního ročníku. Nejvíce škol pořádá své kurzy pro 2 – 3 třídy. Jedná se hlavně o gymnázia a středně velké odborné školy a učiliště. Jedna dotazovaná škola dokonce uvedla, že adaptační organizují pro všech 10 tříd, což je pro téměř 250 studentů.

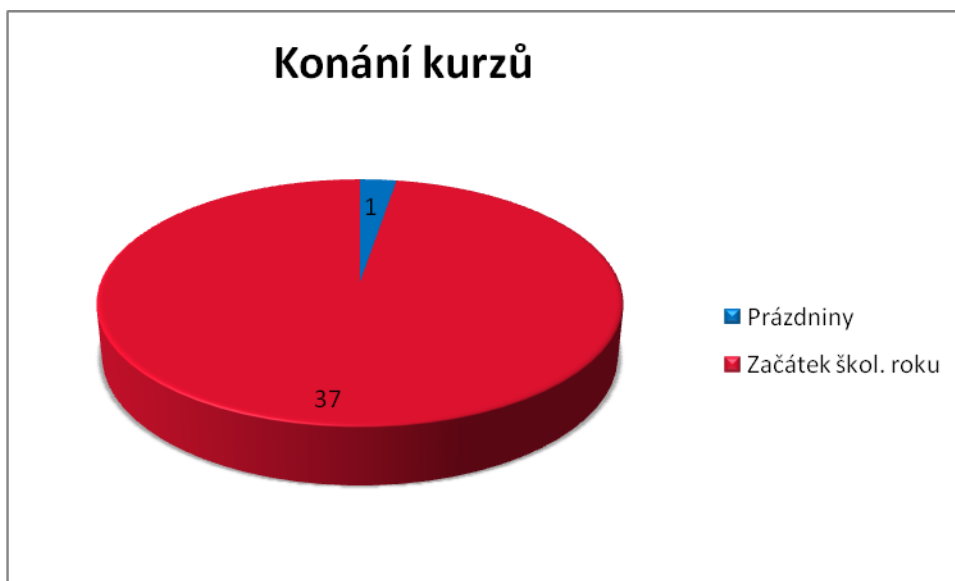

Obrázek 9. Otázka číslo 11: Kolik dní trvají kurzy na Vaší škole?

Délka pořádajících se úvodních kurzů klesá oproti původním, které trvaly 14 dní. Dokonce jsou pořádány i kurzy jednodenní. Ty byly konány především na školách, které se rozhodly pořádat adaptační kurzy poprvé. Nejvíce škol pořádá kurzy 3 denní. Nejvýhodnější délka adaptačních kurzů je při přesáhnutí 5 dnů. Bohužel školy tento fakt nepovažují za nejdůležitější a pouze jedna z dotazovaných škol pořádá šestidenní kurz. Déle trvající kurzy dotazované školy neorganizují.

Otázka číslo 12: Jsou kurzy na Vaší škole povinné?

Na tuto otázku byly výsledky odpovědi téměř totožné pro všechny typy škol. Polovina škol je má jako povinné, ale může udělat výjimku například pro sociálně slabší studenty. Druhá polovina škol je má jako nepovinné, i když je studentům doporučuje, nebo na ně jezdí zpravidla všichni.

Obrázek 10. Otázka číslo 13: Kdy se kurzy na Vaší škole konají?

Až na jedinou výjimku všechny školy uvedly, že úvodní kurzy se konají na začátku školního roku a ne v období prázdnin. Respondenti někdy doplňovali, v které části měsíce září kurzy jsou. To se u škol lišilo. Některé školy začínají hned první či druhý den školy, aby studenti mezi sebou nestihli mít nějaké hlubší vazby. Ostatní školy pořádají kurzy až druhý nebo třetí týden v září.

Otázka číslo 14: V jakém zařízení se kurzy uskutečňují

Zařízení, ve kterých bývají kurzy pořádány, jsou v podobném typu zařízení, které se jen málo liší. Nejvíce jsou využívány tábory, campy, chaty a rekreační střediska. Školy se snaží pořádat kurzy tak, aby byly finančně co nejdostupnější. Jen 3 školy uvedly pension jako zařízení, ve kterém škola kurzy uskutečňuje a jedno gymnázium dokonce hotel se sportovním areálem a sportovní halou.

Obrázek 11. Otázka číslo 15: Jak dlouho již Vaše škola kurzy organizuje?

Z grafu je patrné, že necelá polovina (45%) škol už má určitou tradici v pořádání seznamovacích kurzů a pořádá je již více než 6 let. Ostatní školy je nepořádají déle než 5 let a 2 školy měly v roce 2010 svou premiéru, jednalo se však o kurzy jednodenní.

Obrázek 12: Otázka číslo 16: Realizujete kurzy sami nebo Vám je organizuje nějaká organizace, či s ní pouze spolupracujete?

Školní instituce v největší míře na svých kurzech spolupracují s externími organizacemi. Nejsou to pouze speciálně zaměřené organizace na adaptační kurzy, které tvoří kompletní servis pouze 6 ti dotazovaným školám, ale jsou to také pedagogicko – psychologické poradny nebo si najímají na spolupráci psychology. Školy, které jsou si schopny kurz naplánovat a zrealizovat samy, bez jakékoli pomoci mimo školu, tvoří 37%.

6.3.1 Školy organizující si kurzy samostatně

Na následující 3 otázky odpovídají pouze školy, které si kurzy organizují s vlastní pomocí (v tomto výzkumu se jedná pouze o 9 škol).

Otázka číslo 17: Pokud si kurzy organizujete sami, kolik lidí se na nich zpravidla podílí?

Počet osob, podílejících se na organizaci kurzu, se odvíjí od počtu studentů. Zastoupení osob však bývá podobné. Účastní se ho výchovní poradci či preventisté, třídní učitelé, učitelé tělesné výchovy. Někdy může být v roli zdravotníka například zástupce ředitele nebo někdo z učitelského sboru.

Otázka číslo 18: Ohodnocení učitelů za úvodní kurz

Učitelé, v jejichž organizaci kurz probíhá, dostávají jen na pěti školách nějakou finanční prémii. Ta většinou není nijak vysoká. Často jde o jednorázovou menší hotovost, kterou pedagogové dostanou spolu s výplatou. Některé školy platí učitelům po páté hodině odpolední 50kč na hodinu za dozor. To ale pouze do osmé hodiny večerní i přesto, že pobývají učitelé na kurzu i přes noc a jsou po celou dobu zodpovědní za studenty. Ostatní školy nemají žádné speciální ohodnocení pedagogů, kteří se kurzů účastní. Uvádí, že je to jejich práce a tím pádem je to součástí úvazku.

Otázka číslo 19: S jakými problémy se setkávají učitelé organizující kurzy?

Dvě odpovědi zmiňují jako problém, se kterým se kantoři setkávají, nezáměr studentů. Všechny ostatní školy uvádí, že jejich pedagogové nemají na kurzech žádné problémy .

6.3.2 Školy, kde jsou kurzy pořádány externí organizací

Na následující dvě otázky odpovídaly jen ty instituce, které si pro kurzy najaly nějakou organizaci, nebo s ní alespoň spolupracují. Jde tedy o 24 škol.

Otázka číslo 20: Pokud je kurz organizován externí organizací, kolik pracovníků připadá na 1 třídu?

Tato otázka se nedala úplně přesně vyhodnotit, jelikož několik respondentů odpovědělo, kolik osob z organizace se podílí na realizaci celého kurzu, nejen kolik pracovníků případně na 1 třídu. Ostatní respondenti nejčastěji odpovídali, že na každou třídu vždy případnou 2 – 3 pracovníci organizace.

Otázka číslo 21: Jak Vám externí organizace dokazuje svou odbornost?

Ze zjištěných informací jsem zjistila, že školám úplně stačí, když má organizace certifikát, kterým se může prokázat. Pro výběr organizace jsou také důležité internetové stránky, na jejichž základě se škola rozhoduje. Váhu také přikládají na reference a doporučení. Po dobré zkušenosti s organizací spolupracují i nadále.

Otázka číslo 22: Jaká je cena Vašich kurzů?

Cena kurzů se pohybuje ve velkém rozpětí od jednoho sta korun až po 2500 korun. Je to nejvíce ovlivněno počtem dnů kurzu a také skutečností, jestli si školy kurzy nechávají organizovat externí organizací nebo je zvládají samy. Jako příklad uvádím všechny třídní kurzy, které jsem zaznamenala jako nejpočetnější. Nejlevnější kurz, který si gymnázium pořádá samo stojí 800 Kč, zatímco nejdražší kurz o stejném počtu dní stojí až 2500 Kč. Jedná se však o výjimku, jelikož daný kurz byl uskutečněn v zahraničí. Cena další z oněch dražších kurzů se pohybuje kolem 1500 korun. Jsou to kurzy, kde jsou studenti ubytováni v pensíoních a na programu spolupracují s kvalifikovanou organizací. Průměrně se však cena pohybuje kolem 1000 korun.

Otázka číslo 23: Podílí se škola na částečném financování kurzů?

Tato odpověď byla jednoznačná. Školy samotné se na financování nepodílejí. Často však respondenti doplňovali informaci, že na kurzy posílají své

kantory a těm platí mzdu. Menší příspěvek, například na dopravu, jde z různých školních fondů.

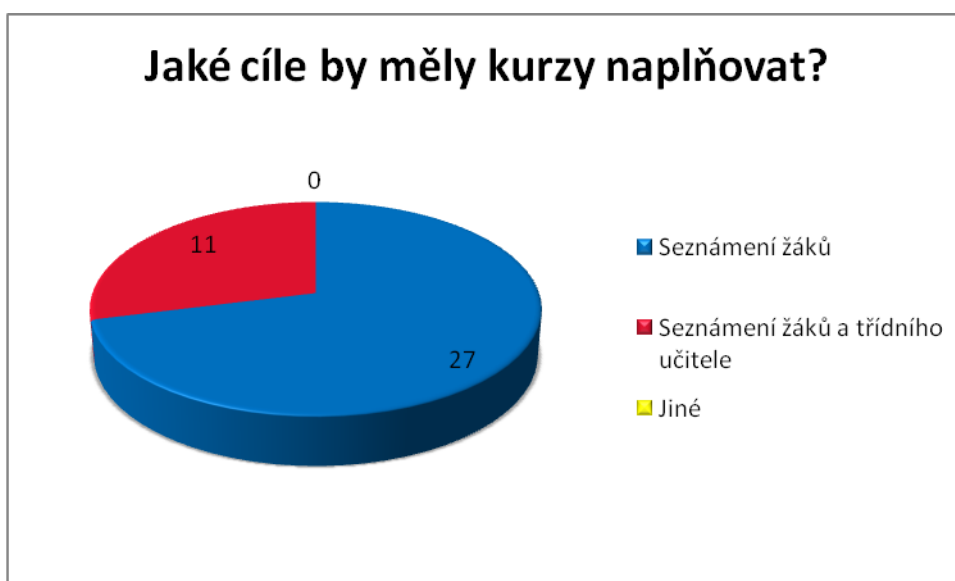
Obrázek 13. Otázka číslo 24: Získáváte finanční podporu z veřejných zdrojů?

Většina zkoumaných škol (63%) uvedla, že se doposud ani jedenkrát nesetkala s finanční podporou z veřejných zdrojů. Zatímco 14 škol (37%) z mého výzkumu již jednou, či maximálně pouze dvakrát, využilo nějakého projektu. Jednalo se především o projekty z kraje na primární prevenci sociálně patologických jevů. V současnosti se adaptační kurzy nevztahují na tento projekt primární prevence.

Obrázek 14. Otázka číslo 25: Narostla cena kurzů v průběhu let? Z jakého důvodu?

Celých 34% dotazovaných škol nezaznamenalo takový růst cen, jaký by mohl ovlivnit ceny jejich adaptačních kurzů. Je to dáno hlavně tím, že se jedná o školy, které kurzy organizují ne více než 4 roky. Více škol však zdražení kurzů zasáhlo. Nejčastějšími důvody jsou: inflace, rostoucí cena energií, dopravy. Jedno gymnázium uvedlo zvýšení ceny pětidenního kurzu z 1500 Kč až na 2500 Kč a jako hlavní příčinou bylo zdražení dopravy a stravování.

Obrázek 15. Otázka číslo 26 : Cíle kurzu

Respondenti od kurzů očekávají více než jen jeden cíl, proto bylo možné v dotazníku zakroužkovat i větší množství variant. Tyto odpovědi se pak opakovaly v otázce číslo 28. Za hlavní cíl kurzů tedy 71% škol považuje seznámení studentů mezi sebou, tím dochází ke stmelování a urychlení při vytváření třídního kolektivu. Hned jako další a neméně důležitý cíl je seznámení třídního učitele se svými studenty.

Obrázek 16. Otázka číslo 27: Naplnění cílů kurzů

Fakt, že školy u této otázky vyznačily jako odpověď, že jejich kurzy naplňují dané cíle úplně, nebo ve dvou případech (5%) jen částečně, je logické. Kdyby tomu tak nebylo, kurzy už by neorganizovaly. Z toho vyplývá, že školy vidí smysl v pořádání adaptačních kurzů.

Otázka číslo 28: Jaká pozitiva vidíte v organizaci úvodních kurzů?

Jako největší pozitiva adaptačních kurzů vidí respondenti v hlavních cílech. Žáci se v neformálním prostředí rychleji seznamují, tvoří se mezi nimi silnější vazby, mají společné zážitky, které je stmelují dohromady a tvoří z nich silný třídní kolektiv. Lépe se vyrovnávají s přechodem na střední školu. Stejně důležité je i poznávání třídního učitele žáky, který se snaží získat si jejich důvěru, a stejně tak i on může lépe odhadnout různé charakterové rysy studentů. Žáci také překonávají a poznávají sami sebe. Na druhou stranu se učí komunikaci a porozumění druhým.

Otázka číslo 29: Jaká negativa vidíte v organizaci úvodních kurzů?

Naprostá většina respondentů uvedla, že žádná negativa u adaptačních kurzů nezaznamenala a naopak si je velmi pochvalují. Školy, které přeci jen uvedly možné problémy, se obávají hlavně velké zodpovědnosti za žáky, které neznají. Kantoři, kteří se kurzu neúčastní, vidí jako hlavní problém rozjívěnost žáků po příjezdu z kurzu.

Otázka číslo 30: Probíhá nějaké vyhodnocení socializace?

Všechny školy dělají po kurzu zpětnou reflexi, nějaké zhodnocení či sociometrický výzkum. Každá škola tedy má závěry o tom, jaký byl přínos kurzu. Jsou-li najímány k realizaci kurzu externí organizace, jsou to většinou ony, které vyhodnocení provádí. V jiných případech je to na každé škole individuální, ale nejčastěji je to náplň výchovného poradce.

7 DISKUZE

Tato závěrečná práce navazuje na výzkumy ostatních šetření o fenoménu zvaném adaptační kurzy. Hlavním cílem bylo zmapování situace v Jihomoravském kraji.

Cílem bylo ověřit stanovené hypotézy. První hypotéza předpokládá, že se na gymnáziích uskutečňují úvodní kurzy daleko více než na jiných typech škol. To se nám potvrdilo, jelikož 93% oslovených gymnázií již kurzy pořádá, zatímco u jiných typů škol je to jen 38% (Obrázek 3.a; Obrázek 3.b). Tato hypotéza není vyvrácena ani v jiných pracích (viz. Kovaříková, 2010).

Druhá hypotéza předpokládá najímání externích organizací u většiny škol. To kvůli organizační náročnosti na přípravy kurzu. Překvapivě byla tato hypotéza vyvrácena. Ke stejným závěrům došly i práce Kovaříkové a Luňákové (viz. Kovaříková, 2010; Luňáková 2008). Hlavním důvodem, proč si školy nenajímají speciálně zaměřené organizace či sdružení, je finanční otázka. Situaci se snaží školy vyřešit kompromisem, proto jim organizace nerealizuje celý kurz, ale objednávají si od ní jen program. Tento způsob využívá 47% škol na rozdíl od 37% institucí, které se rozhodly kurz uspořádat svépomocí (Obrázek 11). Je to organizačně náročnější varianta, která má i jistá rizika, ale její výhodou je lepší finanční dostupnost pro žáky. Zbylé školy využívají profesionalitu a komfortu, které jsou nabízeny organizacemi.

Ve třetí hypotéze je ověřováno, je-li hlavním cílem adaptačních kurzů seznámení studentů mezi sebou. To bylo ve výzkumu velmi zřetelně potvrzeno u 60 % respondentů (Obrázek 14). Ostatní školy chápou jako podstatný cíl kurzu seznámení s třídním učitelem. Respondenti považují obě varianty za velmi důležité, kdyby se však měli rozhodnou pouze pro jednu z nich, tak pro ně má větší význam socializace studentů. To, že má adaptační kurz prvotně socializační funkci bylo potvrzeno i ve Zlínském kraji (viz. Kovaříková, 2010).

Další ověřenou hypotézou je, že délka kurzů se v posledních letech výrazně zkracuje ve srovnání s prvními Kurzy GO!, které trvaly původně 14 dní. Průměrná délka dnešních adaptačních kurzů je 3 dny (Obrázek 9.). Školy se snaží cenu co nejvíce snížit, což se pak odráží i v délce kurzu, jelikož ubytování tvoří největší položku z celého kurzu. Školy, které zavedly kurzy teprve v roce 2010, mají jejich dobu trvání redukovanou ještě více. Důvodem je teprve

seznamování se s přínosem nově realizovaného kurzu a také již zmiňované finanční hledisko.

Pátá hypotéza říká, že na školách, kde nerealizují adaptační kurzy, je to způsobeno výhradně z finančních důvodů. Velmi překvapivé pro mě bylo, že tato hypotéza byla vyvrácena. Všichni mluví jen o finančních hlediscích, ale ředitelé škol a jejich zástupci vidí i jiné zásadní problémy, proč u nich kurzy doposud nejsou součástí výuky. Uvádějí neochotu studentů, časovou nemožnost provádět kurzy z důvodu praxe, že mají příliš velkou školu pro organizaci kurzů a také nemají nikoho, kdo by se staral o organizaci. Myslím si, že tyto důvody nejsou tak závažné a jsou jistě řešitelné. Musí se jen chtít je vyřešit. Podobné výsledky přineslo šetření Kovaříkové, která sice uvádí finanční situaci jako hlavní, ale zdaleka to není jediný problém pro nepořádání kurzů.

Domnívám se, že z výsledků šetření si každý může udělat jistý obraz toho, jak vypadají adaptační kurzy v Jihomoravském kraji. Jelikož jsem měla možnost o adaptačních kurzech mluvit i s některými řediteli škol, bylo mi umožněno lépe pochopit souvislost otázek a získaných odpovědí a proniknout hlouběji do dané problematiky.

8 ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo sestavit materiál, který mapuje současnou situaci adaptačních kurzů na středních školách Jihomoravského kraje.

Než jsem se dostala k samotnému výzkumu práce, předcházelo tomu získávání informací o adaptačních kurzech samotných. Zjistila jsem, že literatura týkající se tohoto tématu není příliš bohatá. Mohla jsem se však opřít o spoustu diplomantů, kteří podobné téma zpracovávali přede mnou. Na tuto problematiku bylo nahlíženo z několika hledisek. Proto jsem se rozhodla, že jako část své práce provedu souhrn závěrečných prací, zabývajících se adaptačními kurzy.

Výzkum, který jsem provedla dotazníkovou metodou na základě zaslání emailu do 129 škol Jihomoravského kraje, nebyl zpočátku příliš úspěšný. Po zopakování stejného kroku, ne moc úspěšnějšího, jsem se rozhodla pro osobní návštěvu škol. Tato metoda byla velice efektivní, co se týče sběru dat. Celkový počet vyplněných dotazníků se dostal až k číslu 68, což nám tvořilo vzorek 53% škol. Díky informacím z dotazníků jsem mohla prověřovat mnou stanovené hypotézy.

Došla jsem k závěru, že Adaptační kurzy jsou výzvou pro všechny školy, nejvíce pro ty, které kurzy neorganizují. Je to první a nejdůležitější krok k navození přátelského klimatu ve třídě a dobrým vztahům se třídním učitelem, popřípadě i dalšími zúčastněnými pedagogy. Kantoři na kurzu poznají i osobnostní stánky svých studentů, což mohou dobře využít při běžném školním vyučování. Dají se odhadnout i problémoví žáci. Dobře vedený kurz může sloužit i jako prevence některých sociálně patologických jevů. Důležitá je snaha o co nejkvalitnější program kurzu, aby byly všechny jeho určené cíle naplněny. Ten se dá zajistit pomocí speciálních organizací. Problémem škol je velmi často finanční otázka, která je někdy bohužel zásadní, aby kurzy nepořádaly. Ale i s tím se dá jistým způsobem bojovat. Jednou z možností je odborné vyškolení vlastních pedagogů, což je pro školu také jistá investice, která se v budoucnu jistě vrátí.

Myslím si, že jsem ve své práci došla k zajímavým závěrům a každý si tak může udělat názor, jak dnes vypadají kurzy v Jihomoravském kraji. Výpovědi ve

svém výzkumu považuji za validní, jelikož vzorek škol shledávám dostatečně reprezentativním.

9 SOUHRN

Diplomová práce, která nese název „Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace v Jihomoravském kraji“ se zabývá úvodními kurzy pro studenty prvních ročníků středních škol.

V první části je rozebírána problematika adaptačních kurzů pro získání všeobecného přehledu o tom, co to adaptační kurzy jsou. Nejdříve je vymezen tento pojem dle různých autorů. Pak jsou vymezeny zásady, kterými by se tyto kurzy měly řídit. Navazuje část o nejdůležitějších cílech kurzu. Dozvídáme se také o metodě zážitkové pedagogiky, jako o možné formě hlavní výuky na adaptačních kurzech. Pro lepší orientaci je zde menší historický přehled vývoje adaptačních kurzů v České republice. Kapitulu uzavírají organizace a sdružení, které jsou najímány školami v Jihomoravském kraji.

Adaptační kurzy sice dosahují velké popularity, hlavně v několika posledních letech, ale stále o nich nebylo zpracováno dostatečné množství literatury. Ta je však postupně doplňována závěrečnými pracemi studentů vysokých škol. Proto jsem se rozhodla věnovat celou kapitolu shrnutí výzkumů mně dostupných závěrečných prací, které měly podobné nebo úzce související téma. Z celkově třinácti prací se šest z nich věnovalo adaptačním kurzům z pohledu studentů, pouze dvě se kurzy zabývaly z pohledu učitelů, čtyři zkoumaly metodiku a poslední tři zaměřily svůj výzkum na školy, z pohledu jejich vedení. K těm se bude řadit i má práce.

Zkoumanou skupinou mého šetření jsou všechny střední školy v Jihomoravském kraji, ať už jsou jimi gymnázia, střední odborné školy či střední odborná učiliště. Byly určeny cíle práce, které jsem ověřovala. Z pěti daných hypotéz se tři z nich potvrdily a dvě byly vyvráceny.

10 SUMMARY

The thesis “Adaptation courses at secondary schools – problems and challenges: situation in South-Moravian region” deals with introductory courses for first-year students at secondary schools.

The first part works with the problematic of adaptation courses to understand a general view on what the adaptation courses are. Firstly, it is essential to characterize this term according to different authors. Secondly, the rules which the courses should follow are set up. This part is followed by the most important aims of the courses. We are also informed about a method from experience pedagogy as the possible form of education at these courses. For better understanding the slight historical background of a development of such courses held within the Czech Republic is presented here. The chapter finishes with organizations and associations which are hired by schools in South - Moravian region.

Even though the adaptation courses have achieved a high popularity especially in the last few years, there is not enough published literature dealing with this theme. On the other hand, it has been subsequently filled with university students' theses. As a consequence I have decided to dedicate one chapter summarizing researches of all the theses dealing with similar or close themes. From all the 15 theses, six of them dealt with adaptation courses from students' point of view, only two of them dealt with it from the teachers' point of view, four theses dealt with methodology and the last three were focused on schools from their management point of view. My thesis will belong into the last category too.

Into the monitored groups of my research belong all the secondary schools in South-Moravian region, including gymnasiums, vocational schools or training colleges. I had set up the aims of my thesis which I proved. Three out of five hypotheses were confirmed and two were disproved.

11 REFERENČNÍ SEZNAM

Anonymous (2010). *Adaptační kurz*. Retrieved 4.12. 2010 from the World Wide web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Adapta%C4%8Dn%C3%AD_kurz

Anonymous (n.d.). *Centrum outdoorových programů*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: <http://www.outdoor-center.cz/o-nas.html>

Anonymous (n.d.). *Historie Hnutí GO!*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: http://www.hnutigo.cz/modules.php?op=modload&name=Akdo_historie&file=index&POSTNUKESID=b423f2ab2fd0fc49fe24ca046a62a5f9

Anonymous (n.d.). *Historie sdružení*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: <http://www.podaneruce.cz/cz/sdruzeni/historie-sdruzeni.html>

Anonymous (n.d.). *Pár slov o nás*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: http://www.halahoj.org/o_nas

Anonymous (n.d.). *Rejstřík škol*. Retrieved 10. 5. 2010 from the World Wide Web: <http://rejskol.msmt.cz/>

Anonymous (2010). *Školské zařízení pro enviromentální vzdělávání*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: <http://www.lipka.cz/index.php?menuid=101>

Anonymous (n.d.). *Životopis Prázdninové školy Lipnice*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: <http://www.psl.cz/index.php?submenu=2>

Buďová, L., (n.d.) *Kdo jsme*. Retrieved 12.12. 2010 from the World Wide Web: <http://www.istan.cz/cz/1-kdo-jsme.html>

Dubec, M. (2007). *Adaptační (stmelovací) soustředění*. Praha: Projekt Odyssea.

Hanuš, R. (2003). *Zpětná vazba*. Olomouc, vzdělávací seminář Hnutí GO!.

Hanuš, R. & Chytilová L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada.

Hanuš, R. & Jirásek, I. (1996). *Výchova v přírodě*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita.

Chytilová, L. (2005). Dobrodružné aktivity ve výchově a vzdělávání. *Gymnasion* (3), 9.

Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada.

Jirásek I. (2004). Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion* (1), 15.

Jirásek I. (2004). Vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion* (7), 56.

Karberová, B. (2008). *Adaptační a seznamovací kurzy na zš/sš*. Diplomová práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovi univerzity v Brně.

Kordasová, M. (2010). *Školní adaptační kurzy*. Diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovi univerzity v Brně.

Kovaříková, Š. (2010). *Adaptační kurzy na středních školách – problémy a výzvy: situace ve Zlínském kraji*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Luckner, L. & J. Nandler, S.R. (1992). *Processing the Experience*, Dubuque, Iowa: Kendall/Hunt publishing company.

Luňáková, J. (2008). *Zážitková pedagogika a její využití při adaptačních kurzech na jihočeských středních školách*. Bakalářská práce. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Másilka, D. (2003). *Zážitková pedagogika*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci.

Nečasová, P. (2007). *Adaptační pobyt jako součást prevence sociálně patologických jevů*. Diplomová práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovi univerzity v Brně

Osičková, V. (2009). *Vliv adaptačních kurzů na nové školní kolektivy*. Diplomová práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovi univerzity v Brně.

Pelánek, R. (2008). *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál.

Průcha, J. & Walterová, E. & MAREŠ, J. (2003). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.

Píchalová, A. (2010). *Adaptační pobyt pro žáky druhého stupně základní školy*. Diplomová práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií ve Zlíně.

Příbylová, H. (2008). *Adaptační kurz z pohledu absolventů – studentů prvního ročníku Jiráskova gymnázia v Náchodě*. Diplomová práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovi univerzity v Brně

Sýkora, J. (2006). *Zážikové kurzy jako nástroj pedagoga volného času*. Hradec Králové: Gaudeamus.

Vážanský, M. (1993). *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Nakladatelství Masarykovy univerzity.

Volštatová, T. (2009). *Vliv adaptačního soustředění na kooperativní dovednosti žáků prvních ročníků víceletých gymnázií*. Bakalářská práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovi univerzity v Brně

Zajíček, L. (2009). *Krátkodobé cíle zážitkového kurzu – od záměru k realizaci*. Bakalářská práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovi univerzity v Brně.

Zedníková, M. (2006). *Efekty realizace adaptačních kurzů pro střední školy*. Bakalářská práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovi univerzity v Brně

Žák, M. (2009). *Vliv adaptačního kurzu na sociální vztahy v třídním kolektivu*. Diplomová práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

Ženčáková, M. (2010). *Metodický materiál k sestavení aktivit zážitkového charakteru pro studenty středních škol*. Bakalářská práce. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

12 PŘÍLOHY

Příloha 1

DOTAZNÍK ORGANIZACE ÚVODNÍCH KURZŮ NA ŠKOLÁCH

Úvodní, seznamovací či adaptační kurzy jsou dnes ve velké míře organizovány na středních školách. V těchto kurzech je hlavním cílem navázání vztahů mezi žáky a třídním učitelem, a tak vytvořit základní sociální vazby ve třídě.

INFORMACE O ŠKOLE (otázky č. 1, 2, 3, 4)

1) **jméno školy**

2) **jméno respondenta**

3) **fce respondenta ve škole:**

- a) ředitel
- b) zástupce ředitele
- c) výchovný poradce
- d) třídní učitel

4) **realizuje vaše škola úvodní kurzy?**

- a) Ano
- b) Ne

POKUD NE (otázky 5, 6, 7, 8, 9)

5) Realizovali jste někdy v minulosti úvodní kurzy?

a) Ano (z jakého důvodu již kurzy nerealizujete?)

.....

b) Ne

6) Z jakých důvodů nyní úvodní kurzy nerealizujete?

(může být více možností)

a) Velké finanční nároky na studenty

b) Nemyslíme si, že mají význam

c) Chtěli bychom tyto kurzy realizovat, ale nevíme, jak na to
(nedostali jsme žádnou nabídku, sami to neumíme)

d) Jiné důvody.....

7) Máte v plánu zavést úvodní kurzy u vás na škole?

a) Ne

b) Nepřemýšleli jsme o tom

c) Ano, v průběhu 1 roku

d) Ano, v průběhu 2 - 3 let

e) Ano, ale v neurčeném časovém horizontu

8) Kolik má Vaše škola tříd

9) Kolik má Vaše škola studentů?

POKUD ANO (otázky č. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16)

10) Pro kolik studentů/tříd kurzy pořádáte?

11) Kolik dní trvají Vaše úvodní kurzy?

12) Jsou kurzy povinné?

- a) Ano
- b) Ne

13) Kdy se kurzy konají?

- a) V období prázdnin
- b) Začátkem školního roku

14) V jakém zařízení se kurzy uskutečňují?

- a) Tábor
- b) Camp
- c) Pension
- d) Hotel (uved'te počet *)

15) Jak dlouho již Vaše škola úvodní kurzy realizuje?

- a) 1rok
- b) Do 3 let
- c) 5 a více let (kolik let)

16) Realizujete tyto kurzy sami nebo si je objednáváte u nějaké externí organizace?

- a) Sami
- b) Externí organizace (jaká))
- c) Sami ve spolupráci s externí organizací
s jakou organizací?
jak funguje Vaše spolupráce.....
.....

POKUD KURZY ORGANIZUJETE SAMI (otázky č. 17, 18, 19)

17) Kolik lidí na nich zpravidla pracuje? (včetně popisu fcí)

.....
.....

18) Ohodnocení učitelů za úvodní kurz

- a) Součástí úvazku
- b) Prémie

19) S jakými problémy se Vaši učitelé, organizující kurzy, setkávají?

.....
.....

POKUD KURZY POŘÁDÁ EXTERNÍ ORGANIZACE

(otázky č. 20, 21)

20) Pokud je kurz organizován externí organizací, kolik pracovníků připadá na 1 třídu?

.....

21) Jak Vám externí organizace dokazuje svou odbornost? (rozepsat)

.....
.....

CENA KURZŮ (otázky č. 22, 23, 24, 25)

22) Jaká je cena Vašich kurzů?

Celková cena (na osobu).....Kč

Odhadovaná cena za program.....% z celkové ceny

Odhadovaná cena za ubytování.....% z celkové ceny

23) Podílí se škola na částečném financování kurzů?

- a) Ano (kolik %)
- b) Ne

24) Získáváte finanční podporu z veřejných zdrojů?

(grandy, dotace, nadace, ...)?

.....

25) Narostla cena kurzů v průběhu let? Z jakého důvodu?

.....

CÍLE KURZŮ, POZITIVA, NEGATIVA (otázky č. 26, 27, 28, 29, 30)

26) Jaké cíle by měly kurzy naplňovat?

- a) Seznámení studentů
- b) Seznámení studentů a třídního učitele
- c) Jiné (rozepsat)

.....

27) Naplňují tyto kurzy Vaše cíle?

- a) Ano
- b) Ano, pouze v něčem (konkrétně)

.....

- c) Ne (proč)

.....

28) Jaká pozitiva vidíte v organizaci úvodních kurzů?

.....

.....

29) Jaká negativa vidíte v organizaci úvodních kurzů?

.....

.....

30) Probíhá nějaké vyhonocení socializace?

- a) Ano (kdo ho provádí)
- b) Ne

Příloha 2

Vážená paní/ Vážený pane,

Jsem studentkou posledního ročníku Fakulty tělesné kultury, Univerzity Palackého v Olomouci a ráda bych Vás požádala o spolupráci v rámci dotazníkového šetření na téma **úvodní kurzy**.

Úvodní, seznamovací či adaptační kurzy dnes organizuje pro své studenty velké množství středních škol. Tyto kurzy mají většinou za cíl mimo jiné seznámit žáky třídy mezi sebou a s třídním učitelem a vytvořit tak základní sociální vazby v kolektivu.

Zvolila jsem si jako téma své diplomové práce zmapování situace v **Jihomoravském kraji**. Informace o tomto tématu mi můžete podat pouze Vy, a proto bych Vás ráda požádala o vyplnění níže uvedeného dotazníku a odeslání zpět.

U každé otázky prosím zaškrtněte křížkem odpověď (či jinak vyznačte), která odpověď o Vaší škole je pravdivá. V případě otevřených otázek prosím napište odpověď vlastními slovy.

Chtěla bych Vás ujistit, že informace získané tímto dotazníkem nebudou žádným způsobem zneužity. Jsou určeny pouze pro výsledky tohoto výzkumu. Do tohoto výzkumu budou zapojeny všechny střední školy v ČR. V případě Vašeho zájmu Vám ráda po zpracování všech informací zašlu výsledky.

Předem Vám děkuji za čas, který strávíte vyplňováním dotazníku (viz. příloha) a přeji Vám pěkný den.

ŽÁDOST

Žádám o poskytnutí informací o socializačních (adaptačních) kurzech, konajících se na Vaší škole. Jedná se o výzkum v celém Jihomoravském kraji, sloužící pro mou diplomovou práci.

Žadající: Eva Klašková

studentka FTK UP v Olomouci

email:.....

tel.č.:

Dne.....v Brně